

РІК XX. ДЖЕРСІ СІТІ, Н. ДЖ. ЧЕТВЕР, 1 ЛЮТОГО 1912. ЧИСЛО 5.

VOL. XX. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, FEBRUARY 1, 1912. No. 5.

Новинки.

¶ Страйкові розрухи в Лоренс, Масс. Страйк 20-ти тисяч ткацьких робітників в Лоренс, Масс. не тільки що ще доси не покінчився, але ввійшов у стадію постійних розрухів. Минувшого понеділка, о 6-ій годині вечером, страйкуюча толпа почала револютувати і попала в конфлікт з поліцією і військом. Одна жінчина убита, один полісмен ранений в плечі ножем, капітанови міліції розбито голову цеглою, а багато людей покалічено. Ситуація вельми грізна і над містом висить марево воєнного стану. Губернатор Фосс не рішився ще доси на сю послідну евенуальність, а натомість був зневоленний спровадити на страйковий терен 12 компаній пішого війська і 2 шкадрони кавалерії (9 компаній піхоти спроваджено до Лоренс уже давніше). Підчас самих понеділкових розрухів не арештовано нікого, за те пізніше осаджено в арештах Джона Бріна, члена місцевої шкільної ради, який є сином попереднього майора міста. Його посуджують о приналежність до тих людей, що то в кількох частинах міста укрили були перед десяти днями динамітові патрони в ціли висадження в повітря деяких ткацьких фабрик. Грозять також арештуванням провідникови страйкерів Ельторови, але сей не боїть ся ніяких погроз і заявляє публично, що покривдені робітники будуть, як буде треба, бороти ся і з самим військом, не тільки з упертими та нелюдськими властителями фабрик. Губернатор Фосс старається всіма силами поладити сей величезний страйк мирною дорогою і в тій цілі видав навіть особіне письмо до властителів та управителів обнятих страйком фабрик. Найближша будучність покаже, до якої степені сягає завязіть обох воюючих сторін, т. є. капіталістів і робітників. Питання, котра сторона скорше уступить і під яким напором та впливами ся уступчивість наступить.

¶ Шайка троїтелів коний. Вже від 12-ти літ оперує в Нью Йорку і околиці ватага людей, яка „робить жите“ в дуже оригінальний спосіб. Члени сеї банди удають ся від часу до часу до багатих властителів стаєн у яких тримають ся коні до винайму, і домагають ся від тих властителів певної суми грошей. Коли властители не дадуть добровільно вимаганої квоти, тоді бандити троять їх коні, або підпалюють стайні. Один з таких властителів стаєн в Нью Йорку, Віткін, відказав ся був перед роком дати бандитам жадану ними суму і

за те експропріатори підпалили одну з його стаєн, у якій згинуло 40 коний. Крім того бандити грозили йому спаленем всіх його стаєн, а навіть обіцяли убити його самого, коли він „не поправить ся“. Приятель сего Віткіна, властитель ковальської кузні, Блюменталь, вислідив одного з тих бандитів, якогось Вітуского, і віддав його в руки поліції. Минувшого понеділка мала відбутися в тій справі розправа в ньюйорським кримінальним суді, а на головного свідка був покликаний саме той Блюменталь. Шайка бандитів довідала ся, що Блюменталь знає не тільки самого Вітуского, але й кількох його кумпанів, а через те він був для них небезпечний. Такого свідка треба було за всяку ціну позбутися... В неділю вечером сидів Блюменталь в офісі свого приятеля Віткіна і розмовляв разом з ним і його сином. Нараз отворили ся двері і перед присутними станув якийсь невідомий нікому, присадкуватий мужчина. Він виняв з кишені револьвер і влучним стрілом убив на місці Блюменталь, а сам утік. За убійником пустилися сейчас оба Віткіни, але він, пострілвши по дорозі ще одного чоловіка, щез десь поміж крутими вулицями.

¶ Обжаловане оборонця Мак Намарів. Свого часу ми доносили, що оборона засуджених тепер братів Мак Намарів, зв'язаних динамітарів, старала ся перекупити двох присяжних судій, Роберта Бейна і Джорджа Лаквуда. Сего злочину мав дописати ся сам Кларенс С. Дарров, правний заступник Мак Намарів. Сю справу розсліджував через чотири тижні суд присяжних в Лос Анджелес, Кал. На поручення сего суду дістрікт атторний, Фредерікс видав поручення арештування адвоката Даррова. Дарров зложив сейчас жадану поруку у висоті 20 тисяч доларів і готовиться до судової розправи, на якій має доказати свою невинність. На случай, колиб Даррови доказано вину, його можуть засудити на 30 літ в'язниці і на гривну 10 тисяч чоларів.

¶ Нещасливий перевіз. 12 людий переправляло ся в одній лодці через ріку Міссіссіпі з Бирд Пойнт, Мо. до Каїро, Ілл. Лодка дістала ся поміж пливаючі брили леду і мабууть враз з людьми загинула, бо ті, що вибрали ся шукати за пропавшими, не могли попасти на слід ані лодки, ані тих людей, що у ній сиділи.

¶ Шпиталь для звірят. Товариство опіки над звірятами в Нью Йорку зібрало протягом послідних кількох місяців дорогою добровільних складок 80 тисяч доларів на будову

шпиталю для звірят. Якийсь добродій, що не хотів виявити свого назвиска, жертвував на сю ціль 25 тисяч доларів. Останок зібрано меншими квотами починаючи від 10 тисяч а кінчаючи на 500 дол. Будова сього шпиталю розпочнеть ся в короткім часі.

¶ Морганова колекція. Відомий американський мільонер Й. Шермонт Морган посідає дуже цінну збірку штук красних, яку знатоки оцінюють загально на 80 мільонів доларів. Частина сеї збірки, предсталаюча вартість 35 мільонів доларів, знаходиться в Лондоні, столиці Англії. Морган має намір перенести всі свої твори штуки з Англії до своєї вітчизни, Америки, а се тому, щоби уникнути державної такси, яку мусіли би заплатити його спадкоємці на случай смерті властителя. Ся такса виносил би після права 1 процент від загальної вартости, т. є. квоту 350 тисяч доларів. Англійське правительство старається відвести Моргана від його наміру і дає йому навіть запоруку, що його правні наслідники будуть увільнені від сеї такси. Та Морган не хоче мабууть користати з сего добродійства.

¶ Масові релігації українських студентів зарядив сенат львівського університету на основі присуду в процесі 101. Засуджені в тім процесі один по другим дістають безпереслухання релігаційні рішення, а саме: засуджені на 14 днів релеговані на 2 семестри, засуджені на місяць — на 4 семестри, а засуджені на 3 місяці — на все. Свої рішення опирає сенат на тім, що суть вчинку, стверджена в карно судовім поступованю, творить також на основі дисциплінарного законна делікт.

Оттака то доля стрінула наших молодців-героїв за оборону своїх прав у „польських“ університеті. І довго воно так буде? — Так довго, доки наша суспільність не зрозуміє в цілій основі ваги рідної школи, і доки галицькі Русини не приневольять австрійське правительство дати їм те, що їм правно належить ся: український університет у Львові.

¶ Новорічні желання митроп. Шептицькому. З нагоди Нового Року явилась дня 14. м. м. в полудне у митр. Експ. Шептицького депутація українських організацій, інституцій і товариств, репрезентована висше 30 людьми, щоби зложити йому новорічний привіт. Іменем депутації промовив посол д-р Евген Олесницький — зазначаючи, що організації українські приходять ведені не самою лише куртуазією, не традиційним звичаєм. Між на-

родом і його організаціями, які репрезентують вони з одної а особою Експ. Митрополита з другої сторони навішні тісніші звязи як ті, що плодять саму лише куртуазію і маніфестуючі її форми. Кожний рік затіняє ті звязи, бо кождий приносить нам нові докази його повного відданя ся справам нашої нації. Докази такі принос нам і рік минувший. Принос він в цілій становичу Митрополита до загалу справ наших, високих добродійних актів, які поклали основу під нові інституції культурні і стали сильною підоймою організації господарських. Нині стоїмо перед Новим Роком, який менше яснує як коли будь криє перед нами будучність. Стрічаємо його в хвили, коли питання українське вицпило на філях політики міжнародної і державної по раз перший від довгих віків на широку світову арену. І у внутрішніх відносинах краєвих переживаємо кризу рішучої борби. І в тій хвили, коли бачимо тільки противників з'єднаних против нас і з природи річи питати мусимо, хто з нами, при нас і за нами? І з радістю можемо ствердити, що той, що на престолі держить жезл владичий, стоїть з народом і при народі. Сею надією зі всею свідомістю стрічаємо Новий Рік. Експеленція Митрополит відповідаючи на промову провідника депутації, ствердив передовсім, що дійсно стоїмо серед відносин політичних невідрадних. Однак се не повинно нас напугувати зневірою, бо маємо за собою великі здобутки власної нашої праці, власної нашої організації, котрі особливо на поди економічним виказують світлі результати, які нас повинні заіграти і одушевити до дальшої акції. Митрополит вповні зсолідаризував ся з почуваннями і змаганнями загалу нашого і з словами провідника депутації. Лише дійсне сполучення ся з собою і тісні звязи, лише служба справі публичній, а виключенням всякої привати, може нам забезпечити дорогу до будучности, може нам забезпечити побіду. В тій акції Митрополит забезпечив дальшу свою співучасть в трудах і змаганнях українського загалу, українських організацій і їх провідників, із бажанем найкрасніших успіхів їх змаганням в новім році, закінчив свої щирі слова.

Ювипейний Фонд ім. Марніяна Шашкевича.

Оголошено в числі 3-ім 161.90
Часть з суми зібраної при нагоді Маркіянового свята в Йонкерс, Н. Й. (переслав о. М. Лисяк) 15.00

□ 23 Разом 176.90
Всякі дальні жертви. просить ся висилати на адресу касієра фонду S. Jadowsky, Box 76, Jersey City, N. J.

о. Йос. Чаплинський, пр.
Сем. Ядловський, кас.
Вол. Касків, секр.

Різдвяний дар.

(Відповідь „Народній Волі“).

І прийшло велике свято, велике свято Різдва Ісуса Христа! Люди радіють, веселять ся після змоги, і брат братови засилає подарунки. Тай і мені дістав ся подарунок, чи пак, як я сказав „Різдвяний дар“, від п. Бабія та п. Середницького.

Розуміє ся, що моєю повинністю було сейчас і подякувати п. Бабіюви і п. Середницькому за їх валикий дар, який мені прислали в ч. 1-ім і 2-ім „Народної Волі“. Але що-ж, коли були по сему причини, що я мусів трохи здержати ся з подякою. Одно іменно було те, що я не хотів в святочних числах окладати подяки на яку заслужили собі п. Бабій і п. Середницький, а друге. бачите, було те, що я день і ніч глядав сам, та ще і других просив, щоб глядали, за тими двома новими „Відділами“, які-то, як п. Бабій, твердить, мав хтось деє колісь з'організувати. Ну, але годі, ані я, ані другі не могли найти тих відділів. І тому я змушений був заслати подяку п. Бабієви тим самим експресом, яким він мені вислав дарунок: післяв відповідь до „Народної Волі“. Чи помістять її там, побачимо.

Ну, а п. Середницькому, то вже хіба конечно мушу децю відповісти. Берусь до сего дуже не радо, бо виджу, що я зачав полеміку з людиною, у котрої нема всіх в дома, але годі! Не даром сказав один з близьких товаришів п. Середницького в моїм домі дня 25-го м. м., при свідках Василю Миля і Михайлови Гриневичу, що Павло Середницький тратить зовсім розум і незадовго піде до дому божевільних!

Вже хоть би сама статя п. Середницького ясно говорить за себе, що її писав п. Середницький не при здоровім розумі. Бо бути председателем якогось Товариства, а не знати його числа, се свідчить про крайній ідіотизм! В Ембрідж, Братство сьв. Петра і Павла має число 5 те, а п. Середницький є в тім братстві председателем і каже: „Відділ 3 Р. Н. Союзу“. Знова назвати когось „хрунем“, а не дати на се доказів, уважаю рівнож за дурне! Такі докази, як „хотіти бути урядником“, се ще не може підходити під понятє слова „хрунь“!

І я на ті закиди не хочу відповідати, лиш взиваю п. Рідюша і всіх членів, котрі були присутні при заложенню Тов. Мирослава Сичинського, щоб заявили публично, як річ малась з вибором уряду!

Рівнож даю 25 доларів на фонд бл. п. о. Стефановича, хто докаже мені бодай одним свідком, що я хотів бути председателем парохії, або делегатом. Протівно, се якраз тикає ся Вас, п. Середницький. Я Вам показав Ваше хрунівство, з котрого Ви негодні оправдатись, та ще можу десятки фактів Вам навести, на потвердженє Вашого хр... Але пощо тут богато балакати! Ви самі сказали на річнім мітингу Бр. сьв. Ап. Петра і Павла слідуєчі слова: „Вю ся в груди, бю ся в груди і ще раз бю ся, що був хрунем, але більше не хочу ним бути“! Члени повірили словам п. Середницького і вибрали його председателем, за що п. Середницький зафундував чотири бакси пива! (Бакса має 24 фляшки). І хотий я „хруню“ в Мікієрак, то все ще я не удостоїв ся такої почеси від Мікієрачан, як Ви удостоїлись від своїх гайдамаків в Ембрідж, що аж вивели Вас з галі і кричали за Вами: проч з хрунем!

Моє „хрунівство“ полягає на тім, що не годжусь в кацапах, яких ви-

сидів дячок Сокольський, протестую проти замкнення читальні „Просвіти“, а симпатизую з новою читальнею, яку названо іменем Адама Коцка!

Що тикає ся тих п'ять членів з від. 5-го, з яких я робив закид п. Бабієви, а не 3-го, як се Ви твердите п. Середницький, то розумієсь, що се головна вина Ваша Мг. Середницький! Ви тих членів з'організували! А що тепер робите з пса барана, і кажете, що ті члени були суспендовані, а відтак приступили на ново, то скажу Вам, що се чиста лож! Ви самі заявили чланам, що Ви з'організували тих 5 членів через помилку, а зрештою всі секретарі роблять таке, що коли член вирівнає свій довг, тоді зазначає ся словом „на ново“! Чому Ви сего не зробили? Кажете далі, п. Середницький, що з глупим не нарадить а з смаркатим не наїсть ся. Пек тобі, думаю собі! Двадцять чотири роки пакінчених маю, жінка є і одно гайдамаче, а тут ще смаркатий! Цур! Але по довгій надумі прийшло мені на гадку таке: Бачте, немов на ганьбу, виросла мені під носом якась „пеня“ чи там, як ми зовемо, бородавка. І з далека виглядає немов би то щось висіло під носом. Але хто має здорові очі то видить, що то нич иншого, як тільки бородавка! Лиш п. Середницький очі зіпсує ще деє мабуть перед двома роками, коли то п. Г... касієрови братства вкрали 60 доларів брацких грошей. І він пішов до п. Середницького, яко секретаря, приобіцяв йому добре зафундувати, ну і той високоучений зробив з 60-ки 6-ку і на мітингу заявив, що касієрови вкрали шість доларів.

Все зайве лишак на боці, бо виджу, що зайшов в полеміку з ідіотом і на дурниці годі відповідати. На се відповідать самі Ембріджани, котра ми заставляєсь п. Середницький. Правдою тільки є, що як би я був в Ембрідж, то Ви вже давно находили-б ся в „лакопі“! Тому сидить тихонько пане Середницький, бо в мене суть факти готові, і коли мій терпєць урвєсь, то хоч не мешкаю в Ембрідж, а потрафлю таки завасти Вас до Віверфал! Ша! Закінчую тим уско полеміку, але не з револьвером, як се сказав п. Середницький, бо після мої гадки, собаку бе ся буком, а не револьвером!

Николай Миганюк.

ДОПИСИ.

З Ю Гевен, Нонн.

Памятним днем для Нью-Гевекських Русинів буде день нового року 1912. Минув старий рік а з ним і всі злидні. Настав день 1-го січня 1912, і настало між тутешніми Русинами нове життя. Видячи, що годі дальше сидіти з заложеними руками, зібрали ся в день нового року на церковній галі, і з'організували товариство під назвою „Запорожська Січ“. Наразі приступило 24 членів і вибрано такий уряд: Семен Натуркач, предс., Василь Левчук, кас., Василь Чухрій, секр. Дотичне товариство має подавати своїм членам моральну і матеріальну поміч. Дальше при сім Товаристві має заложити ся читальня „Просвіти“ і Аматорський кружок. Маємо тут і друге Братство, та і парохія уже другий рік, як з'організована о. Алекс. Павляком, з Ансонії. Маєм і свою церков, у якій відправляє ся одної неділі Служба Божа а другої неділі вечірня. На жаль однак, просвіта ще дуже слаба. На 300 Русинів, мож видіти в церкві ледви 30, але за то в гавзі, як засядуть за стіл з пугарами в руці, а кек пива

найде ся під столом, то тогди з них раз патріоти: всео будують, аж поперевертають ся під стіл з натуги. За то на мітингу є кому кричати, що працюють.

Як всюди, так і ту, не обійшло ся без хрунів. Тільки згадав дехто про Січ, так зараз один хрунь давай кричати. Та дарма! Мимо кирині молоденька Січ навчить і кириників як з просвітою вперед поступати.

Семен Натуркач,
Олекса Мачук.

3 Watervliet, N. Y.

Хто пильно читає Свободу, то догляне, а особливо під ту пору, много різних рецензій з різного рода вечерків і з різних плейзів. Та хотий нераз приходить ся читати „шумні“ рецензії з вечерків з не дуже шумними програмами, то предць в наших по більшій часті безкритичних читачах, розсіяних по різних закутках сего „нового“ краю подібні описи чи дописи возбуждують цікавість та побуждують до певного рода ривалізації в устроюванню більших чи менших вечерків.

Але приступім до річи. Хочу згадати і за наш плейз, Watervliet, N. Y. бо і ту, дякувати Богу, від кількох місяців маємо що пару тижнів ріжні вечерки, концерти, представлення, вигравки, льотерії і т. д. А все то не робить ся для слави або для инших якихсь субтельніших причин і цілий, але тут головна одна ціль: піддержувати задовжену церкву (а довгу є около 30 тисяч). В послідних часах були ту два вечерки: „ніколайський“ і „різдвяний“. В програмі першого вечерка були ось ті (важніші) точки: псалми Бортнянського, деякі коляди, а передівсім продукції декламацій (гуртових) і хору дітий шкільних. Вкінці було представленє: „Гостина сьв. О. Николая“ знаменито відгранє ось тими аматорами: Йоан Урбан (сьв. Николай), Марія і Ева Рончковські (Ангели) і Стефан Могила (Антипо), Роман Ксенич і Антін Сьпак (парібки).

В минувшу неділю було ту представленє: „Ніч Вифлеємська“. Се представленє дало доказ, до якого успіху потрафить довести безвинна праця наших аматорів і їх провідників. „Ніч Вифлеємська“, єя сценічна ораторія в п'ятьох відслонях має безперечно вартість для наших різдвяних сцен, бо других сего рода сценічних праць у нас поки-що на жаль нема. Є се однак річ дуже трудна в сценічнім виконанню. У нас на щастє майже всі сценічно-трудніші місця випали добре а много сцени буди впрост артистично виконані. Впрочім не дивно: сцена є велика з відповідними декораціями і кулісами а при тім урядженно ту різнобарве освітленє електричне; а що найважніше, то розумієсь, знаменита гра аматорів. Аматори з приємністю йшли на сцену, бо були вомалєно і драматично порядно вишколені.

Щоб довго ту не розводитись згадаю лише за деякі важніші місця. Майже ціла вокальна часть у тім представленню випала добре; послугуванось ту комнозіціями о. Копка і Бужанина, (того остатного мелодійно слабші і не дуже надають ся).

В першім акті грали: Ст. Могила (гусляр), Алексей Урбан і Максим Сьпак (подорожні), Йоан Урбан (Назарянин), Роман Ксенич і Й. Копилянський (жовніри римські).

В першім акті всі знаменито грали, але найкрасше місце було: смерть Назарянина пробитого римськими жовнірами умираючого при блідосинім освітленню, а над ним товпа людий клячучи (цілий хор мішаний в

костюмах) затигнула смутно: „Піснь вознесем людє“...

В другім акті грали: Антін Сьпак, Юрій Ксєгон, Михайл Генєга і Семен Бабяк (пастухи), Ева Рончковська (ангел) і особи з попередного акту. Ту особливо красно випали: Хор Ангелів сьпів молодого пастуха (С. Бабяк) і поява Ангела; до більшого ефекту причинились штучні освітлення: луна, блєск і т. д. Перед третім актом, в котрім мала бути зміна декорацій і уладженє відповідної сценерії відсьпівав перед куртиною хор дітий довг збірку коляд, спеціально згармонізованих п. Дж. Андрейком. З найбільшим одушевленєм прислухувалась публіка милозвучному сьпівови п'ять і шістьлітних артистів і нагороджувала їх грімкими оплесками.

Найтрудніший в поважнім виконанню річи був третій акт, представляючий річ в комнаті Ірода. Ту грали слідуєчі: Йоан Урбан (Ірод), Павла Гира (Дворянин), Юрій Опалка (атаман), Ізидор Ємеречняк, Максим Сьпак і В. Даямбила (царі), Йосиф Катулька (фарисей), Тимофтей Криницький (праведник), Николай Міхальський (архисрей).

Що всі знаменито грали, то вже з того було видно, що публіка дуже поважно заховувалась і уважно слідила цілу гру а не вибухала сьміхом по поважних сценах, як то подекуди буває; а бувас се тогди, если аматора в несвідомости чи недбалства зі своїх роль пороблять карикатури. Найбільший ефект викликувала гра Тимофтея Криницького (праведник) і Николая Міхальського (старенький архисрей); не дивно, що Н. Міхальському так знаменито вдалась роль, особливо коли своїм сильним басовим голосом, відчитував пророцтва з книг; се чоловік, що посідає феноменальний бас, се окраса тутейшого хору.

В четвертім акті попри згаданих грали: Роман Ксенич, Петро Галькович і Антоній Даямба (пастух). Ту найкраще випали сьпіви, прибує трєх царів і їх поважний сьпів найкрасшою нашої коляди: Бог предвчний... В п'ятій відслоні особливо величавий образ представляв відповідної великості вертеп, прибраний зеленими, циприсовими вінцями і яличками, а в нїм на сїні в жолобі лежала красна, всім видна фігура Месії-отрочати освітлена укритами електричними лампами. На самій сцені при темно синім освітленню стояв артистично угрупований цілий хор в костюмах і в тій позиції відтак відсьпівав знаменито цілу збірку коляд славніших композиторів. В тій відслоні сцена представляла дальший тяг подій темної вифлеємської ночі, серед котрої біла світлість лише з вертепа, від Месії...

Відтак при штучнім освітленню були представлені три живі образи представляючі фантастично чувства прибувших до вертепу...

Видно, що публіка була з вечерка вдоволєна, бо оплескам не було кінця. Простора галія церковна була переповнена місцевими і дооколичними Русинами; було і споре число Американів, когрі ту чим-раз радше на подібні вечерки горнуть ся.

Вкінці місцевий сьвященник, о. Еміліян Бартіш, подякував щиро всім, що своєю численною присутністю дали доказ, що не лише уміють оцінити працю аматорів і їх заохотити до дальшої, так користної ту праці, але також своєю присутністю і своїми лептами за місця піддержують своє дороге прибіжище, свою церкву.

Річ природна, що до успіху тутешних вечерків причиняють ся не при добру волю аматорів головно їх провідники, то є місцевий сьвященник і тутешний дякоучитель, п. Дмитрій Андрейко; вони не жалують свого здоров'я і трудів в праці церковній і просвітній. Дай Боже, щоб більше наших громад руських ту в Америці могли повеличатись так ревною як тут господаркою церковною, так вірцевою школою і знаменитими хорами мішаними, мужєськими і діточими.

Чи всі однак зуміють оцінити працю наших робітників — се питання...

Геть.

Грицько Новаленко.

ЗРАДА.

Драматичний епізод у трьох актах
із початку XVIII віку.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Яценко Іван, сотник немолодий, дуже повний.
Марія, його жінка, літ 25.
Палажка, служниця Марії, вдова.
Молодий Петро, значний козак.
Демент, його джур.
Москал дуже старий.

Значні і прості козаки, селяни, Москалі.
Дієть ся в сотенному місті, в полку Переяславському,
в домі сотниковому, 1708—1709 р.

(Дальше).

II.

Марія: (підходить до бокових дверей). Немає нікого.

Петро: (виходить із тих дверей). Тут простірище і видніше. Ось я неначе вже й зовсім справний козак. Полегшало, тільки отут іще коле, як ворухну ся. Та дарма. Ти вернула мені жите, Маріє, чим віддачу ся?

Марія: Умираючого, безсилою чоловіка гріх вигнати з хати, хоч би він і ворогом був. То був би нешляхотний, нелюдський учинок. А коли вже хочеш віддачу ся, то мені буде найкраща заплата, як ти і далі вірити-меш, що не все ще загинуло, що Україна хоч колись, не скоро, визволить ся. О, вона визволить ся! Бог пішле їй таких вірних синів, як ти — богато. Як вірити-меш, то й працювати-меш. Ще за Дніпром, у Польщі — простору доволі. Поки що, втічеш туди, і будеш там потихеньку гартувати шаблю.

Петро: Нас прокляли по всіх переквах, як зрадників. Відний безталанний народ мій! Володарі твої на тебе кайдани скували і зрадником вони тебе-ж назвали. Бо й справді, зрада — єсть давня хвороба наша, болячка на народному тілі. Ще здавна наші люди вмів у лихий час одступити ся проводирів своїх, оддати ворогам на кару... І ось кара тому народови, ось покута на довгий час, за те, що не вмів гургом стояти за свою справу, не вмів угадати своїх найкращих пророків і вождів... І запанує ворог у наші хаті, і зазнають діти наші всякої зневаги й кривди, стогнати-муть у ярмі, та вже несила буде його скинути.

Марія: Так, се кара і покута... Та милосерний Бог ізглянесть ся на наші муки, ізнов даде своє прихилить... Дасть Бог, виросте нове покоління, що мати-ме чисте і вірне серце, ясний розум і міцну правдицю... Тоді вже нового вождя Господь водвигне серед зневоленого люду; в нещастю дух його зміцніє, у муках загартуєть ся як сталь... Тоді, як зацвіте весна в прекрасній, вільній Україні, народ згадає, що терпіли ми, що терпів ти, мій лицарю...

Петро: Дякуючи тобі, я бачу вже той ясний день на Україні, хоч сам не доживу до його. Маріє, я хотів би, щоб наші діти дожили. Наші діти, Маріє, твої й мої.

Марія: У мене доси не було дітий од мужа, і од тебе не судив Бог мати, бо я не твоя жінка, Петре.

Петро: Гірко мені се чути, коли я знаю, що душею ти моя.

Марія: Що з того, не судив Бог.

Петро: У нас були би діти. О, яке-б то було щастє, щоб були в мене твої діти.

Марія: Я не зраджу свого мужа.

Петро: Маріє! Ходім, утечемо звідси туди, за Дніпро. Хоч там нема спокою і добра, за те простір для смілих душ. Ходім, Маріє, знов туди, де ми колись спізнали ся. Забудеш усе, що стало ся, забудеш сю оселю, що була тобі турмою, і жи-

ти-мем у турботах, боротьбі, але у щастю.

Марія: Ні, Петре, ні. Нехай я тут доживу свого віку, вірна мужу і закону. Мені не буде тяжко, коли я знати-му, що ти живеш і бореш ся, і віриш.

Петро: Воїш ся закон ломати! Ні, там за Дніпром инший край, інші й закони. Там знайдемо попа, що тебе од сього шлюбу увільнить і нас повинчає. Які закони на світі можуть тебе до його вязати, а вірні душі розлучати! Немає такого закону!

Марія: Сам добре знаєш, яке то лихо єсть — зрада. І зрадницею я не буду. Як би муж мій сказав: ти вільна, розійдемо ся кожне своєю стежкою... —

Петро: Він певно сього ніколи не скаже.

Марія: То й я, доки він живе на світі, не зламаю свого слова, що дала йому перед престолом божим.

Петро: (сумний). Нехай поки що й так. Нехай я знов самітний житиму. Я звик ждати.

Марія: Петре, Петре! Прости мені... (Плаче).

Петро: Здаєть ся, сюди хтось іде. (Зводить ся і йде в бокові двері).

III.

Палажка прийшла.

Палажка: Я прийшла спитати, чи вам вечерю там наготовити, чи тут?

Марія: Не треба, не треба.

Палажка: Вечері не треба?

Марія: Га, вечері! Ні, вечерю подай сюди, та більше, бо мені їсти хочеть ся. Ще там унеси з льоху пляшку угорського.

Палажка: Добре принесу. А там на селі що дієть ся!

Марія: (байдужно). А що-ж там дієть ся?

Палажка: Прибула компанія Москалів.

Марія: Чого-ж вони?

Палажка: Шукають „зрадників“. Та ще кого й шукають: Петра Колодія, а його-ж на світі вже немає.

Марія: (стрепенула ся)! Петра Колодія шукають! Невже? Од кого ти чула?

Палажка: Шукають-же, та де-ж його знайти, коли він убитий?

Марія: Ти думаєш, не знайдуть?

Палажка: А вже-ж не знайдуть. Бо де-ж його знайти, коли він убитий?

Марія: Де-ж ті Москалі?

Палажка: На селі. Пішли до отамана, тоді кинули ся шукати по клунях, по левадах.

Марія: Лиха година їх принесла.

Палажка: А хіба що?

Марія: Як то що! Хіба не знаєш Москалів, обдеруть усе чисто в людий.

Палажка: То правда.

Марія: Але сюди, до двору, вони не насмілять ся йти, — ні?

Палажка: А мабуть ні. О, що се?

Марія: Що ти чуєш?

Палажка: Наче десь далеко стріляють.

Марія: І я чую.

(Чутно вже ближче, як стріляють із мушкетів і мушкетів, тоді чутно військову музику).

Марія: (злякана). Що се? Віжи зараз довідай ся.

(Палажка побігла).

IV.

Марія: (сама, визирає у вікно, придивляєть ся). Темно, нічого не видно. (Побігла у бокові двері, веде Петра за руку). Щось стало ся, я не знаю що. Ходім, я тебе переховаю там у закутку. Ходім.

Петро: Як треба буде, подаси знак, я тікати-му. Подай мені пістоль. (Вона подає). Тепер ходім. (Пішли обоє у другі бокові двері).

V.

Палажка: (вбігає). Пан приїхали! Пан приїхали. (Побачила, що нікого немає). Де-ж се пані?

Марія: (входить). Ну, що там?

Палажка: Пан приїхали! Пан вернули ся! Іх стрічають пани і прості козаки і двірські.

Марія: (стурбована). Пан вернув ся! Що ти мовиш? Не може бути!

Палажка: Пані злякані?

Марія: А ти-ж мовила... пан пішов до Дніпра.

Палажка: Отже вернули ся. Я рада: спокійніше, а то сі Москалі наїшли. Все ліпше, як пан дома.

VI.

Яценко: (показуєть ся у дверях, озиваєть ся до тих, що позад його). Музикам викотить барило горівки. Коний доглядіти і вигодувати, бо скоро знов поїдемо. (Іде в хату). Доброго здоров'я, чи все гаразд у домі? (За ним входять кілька значних козаків).

Марія: Спасибі, усе гаразд.

Яценко: Мене з війська пустили на короткий час до дому, а там ізнову треба військо доганяти. Побуду трохи, відпочину, тай гайда.

Значний козак: Панови сотникови привіт у його домі. По щасливому повороті з війни за честь собі вважаємо витати пана.

Другий козак: Ми чули, що пан на війні досяг собі ласки царської і прибільшення гонорів і маєтків. Тес нас вельми тішить.

Яценко: Спасибі. Дякую славному товариству і радий вас, брати мої милі, бачити після так довгої мандрівки.

Другий козак: Чи пан має ся все в доброму здоров'ю?

Яценко: З ласки божої, з війни вертаю цілий і здоровий. А довело ся побувати у самому пеклі.

Старий козак: (Той самий, що був і в першому акті), О, що то й за козак, коли не побував у самому пеклі!

Яценко: (до Марії). Там треба наготувати вечерю нам усім.

(Палажка і Марія пішли).

Яценко: (сідає). Прошу славне товариство сідати.

Старий козак: Які-ж новини привезли ви нам? І чи гаразд, добре будемо на Україні проживати?

Яценко: О, тепера ми знайшли вже свій шлях.

Старий козак: Вузкий, тернистий шлях?

Яценко: Уже який нам Бог післав. Нехай вузкий, колючий, та певний то наш шлях, немає куди звернути, і манівцями бродити — годі. Бродили довго манівцями — із Дорошенком, із Виговським, і з самим Мазепою, шукаючи шляхів просторих, вільних, а тепер — кінець. Вже не питати-мем, куди нам прихилити ся, і не шукати-мем царя, бо маємо міцну і певну владу над собою; міцна рука московського царя!

Старий козак: Міцна рука, і певно задавить нас.

Яценко: Задавить — ні, а що приборкає, освоїть і прикаже забувати давні сварки, бунти, Дике Поле, то се певно. О, бродили довго манівцями, шукаючи шляхів, діди наші й батьки, і не одразу всі побачили, що шлях єдиний, певний — то шлях до Москви. Єдина Русь, Північна і Південна, єдиною була вона за давніх князів, єди-

ною і мусить бути! І будемо тепер, як той казав, у купі лихо одбувати. А давні мрії — геть! Робити-муть люди поля свої, кохати-муть воли і пасіки, безпечні од Ляхів і од Татарів, під міцною рукою Восточного царя, і вже старі думки забудуть. І лиш іноді старий кобзар агадає грішного гетьмана, що смертний гріх на себе взяв, цареві зрадив, і краю напому багато шкоди наробив.

Старий козак: О, давні мрії! Жили ми ними і кров за їх лили... І ось тепера все те — геть! О, як нам жити, як забути! І дикий звір і птах — шукають волі.

Значний козак: То дикий звір, а то — чоловік розумний і статочний. Як хочеш бути вільний, іди у Дике Поле, у степи Вужацькі... А ми бажаємо в спокою жити, годуючи дітей, кохаючи худобу. І дасть Господь, проживемо щасливо, забувши всі незгоди.

Козаки: Дай Боже! Дай Боже, щоб великий цар держав нас у своїй ласці і од сусідів боронив.

Яценко: Проживемо в спокою, згоді, чести і повазі.

Старий козак: О, чи велика-ж то честь, нахилити шию у ярмо!

Яценко: Єдина честь і слава буде нам тая, що йти-ме од царя. Вже не шукати-мем слави у Дикім Полі, або по коршмах, по базарах, або в Січі. То минуло ся, дурниці. Тієї слави ми не хочемо за дармо.

Старий козак: Богато я прожив. Я памятаю, ще хлопцем був, як підняла ся заверуха, і в їй, як блискавиця в хмарі, могоча постать славного Богдана. Як божий грим, рука і меч його; як гучний гомін хвиль морських у бурю, так треміли хвилі українського народу, що за волю встав і бив ся. О, не забути тих часів ніколи... І хто знав їх, не збудеть ся тих давніх мрій, поки життя його, поки у грудях б'єть ся серце... А ви, нове покоління, що вже шию собі намулили в тиранстві, ви все забудете ради ланів пшениці, волів і кабанів. О, як гірко дожити нам до сього, як тяжко умирати, коли вже вмерли давні мрії і надії. Для чого ми жили, для чого кров лили за вільну Україну, і хто згадає нас?... Прощайте, я піду, бо я тут лишній. Я запізнив ся на сійм світі. (Поклонив ся і пішов).

Яценко: (після мовчанки). Так, він запізнив. Богато, а богато нас ті мрії коштували... Нове покоління вже не знати-ме їх. Хіба не через їх зруйнована вся Чигиринська сторона, пустиною стоїть краса і осередок козацької землі!

Козаки: Так. То правда!

Один із козаків: А що-ж то далі буде? А наші вольности, закони, школи, суд, козацтво? Що з ними буде?

Яценко: Усе те буде нерушиме. Цар обіцяв, і слово його кріпке. Аби ми всі не важили ся вже більш ніколи зламати своє слово цареві, аби не було зради.

D 1824

(Дальше буде).

Усіх Вп. п. місцевих секретарів відділів Р. Н. Союза просить ся братські оголошення в справі мітингів призначені до друку в рубриці „Рух в відділах Р. Н. Союза“ присилати в сей спосіб, щоб вони найшли ся в редакції найпізніше в понеділок рано того тижня, у яким мають бути поміщені в часописі. Усі оголошення, які прийдуть до редакції пізніше як в понеділок, не будуть поміщені скорше аж на другий тиждень.

КАЛЕНДАР.

ЛЮТИЙ.

№.ст.	Дні.	Руські свята
1	Четвер	Лютий. Макарія
2	Пятн.	Евфимія Вел.
3	Субота	Максима, Неоф.
4	Неділя	О блудн. сині
5	Понед.	Климентя еп.
6	Вівтор.	Ксенії
7	Середа	Григорія Богосл.

Новинки.

¶ Зміна адреси. Заступник австро-угорського конзула з Гейзелтон, Па., п. Neumann, просить нас оповістити, що канцелярія агенції австрійсько-угорського конзуляту буде перенесена з днем 1. лютого с. р. під ч. 403 South Franklin Street, Wilkes-Barre, Pa. Ся агенція буде займатися інтересами австрійських і угорських підданих, перебуваючих в повітах (counties); Bradford, Carbon, Columbia, Lackawanna, Lycoming, Luzerne, Susquehanna, Schuylkill, Sullivan, Tioga, Wayne і Wyoming. З усіма справами, входячими в обсяг діляння сего конзуляту, треба звертати ся від тепер на адресу: Imperial and Royal Austro-Hungarian Deputy Consular Agency, 403 So. Franklin St., Wilkes-Barre, Pa.

¶ „Нове Слово“. Під тим заголовком став з днем 6-го січня с. р. виходити у Львові новий популярний український журнал, призначений, як говорять ся у програмовій статті журналу, до заспокоєння вимог „широкої читаючої публіки між народними масами, який давав би спромогу користуватися щоденною газетою за приступну ціну навіть для найбіднішого денного зарібника“. Видавці часописи, що „не стоїть в матеріальній залежності від якої небудь організації, але є часописом вповні самостійною“, впевняють, що „не хотять і не наміряють творити якоїсь окремої політичної партії, а хотять, щоби їх часопис була українським народним, демократичним органом“ під котрого прапором бажають з'єднати найширші круги населення. Передплата „Нового Слова“ виносить на рік 18 корон.

¶ Православна віра в Галичині. Снятинський староста покарав православного попа Гудиму 5 неділями арешту за те, що сей приїхавши з Росії удав ся до Залуча в снатинським повіті і почав там заводити православну віру. Староство покарало його за переступлене закону про публичні збори.

¶ Хлопські бунти. До Львова надійшла вістка про хлопські заворушення в селах Слободі і Іспасі на границі між Галичиною а Буковиною. 700 селян з села Слобода напало на буковинське село Іспас, заняло 80 моргів двірського ґрунту і прогнали з него панських парубків. На чолі селян стояв війт зі Слободи.

¶ Українські переселенці на Сибірі. Не так давно Іркутщина відкрита для переселення. Відомо, що з України і сюди добились. Тут ще тяжше ніж там, серед українських злиднів, майже вся Іркутщина вкрита горами. Ліси по них непроходимі. Люди розселились тільки понад ріками. Управляти землею можна лиш на більш-менш рівних місцях серед гір. Та перш за все треба викорчувати ліс. Тут одному, двом робітникам і братись не варт, бо знесилять ся і з голоду загинуть. В літі сила мунки, а зимою 35—45 степенів морозу. Хліб родить ся дуже кепсько. Пророк тут зовсім не родить. Живна

закінчують ся в кінці вересня. Треба сказати, що десятину розкорчувати і приготувати до сїби тут коштує 100 карб. Худоба теж дорога. Напому селянинові там — хоч лягай та вмирай.

¶ Нема бузків. В багато околицях Галичини зауважали люди, що сего року було дуже мало бузків. Богато гнізд від самої весни стояло пустою. Треба здогадувати ся, що сего річної весни, як летіли бузки в ті сторони, стрінуло їх по дорозі якесь нещастє.

¶ З темноти постріляв Антін Швед з Дахнова два коні Андрія Пекара. Андрій Швед, чоловік забобонний, вірив, що його сусід Пекар має „частє“ а він ні, бо їм не однаково родить поле. Швед почав ненавидіти свого сусіда і шукав нагоди, щоби пімстити ся на нїм. Дня 1-го січня перебігли два коні Пекара через поле Шведа, який вибіг зі стрільбою і постріляв оба коні вартости 500 корон. Ось до чого доводить людська темнота.

¶ Горяча кров. Недалеко Любляни, в селі Гориця, лучила ся другого дня латинських свят така страшна подія: Згаданого дня прийшли до костела три брати: Антін, Франц і Іван Зарни. Два останні пішли близько вівтаря, а Антін звернувся на хори, де з незвісної причини посварив ся з властителем фільварку, Меке, і ударив його в лице. На се Меке добув ножа і пробив Анто́на Зарну на смерть, а сам відійшов спокійно домі. Дізнавши ся про се брати, вийшли з костела і пішли за Меком, котрий тимчасом замкнув ся в хаті. По годині вдерли ся брати Зарни до хати, однак в тій самій хвилі кинув ся на них Меке і великим ножом пробив обох на смерть, після чого сам віддав ся в руки жандармерії.

¶ Важка операція. В лісі біля Триєсту постріляв ся револьвером 25-літній столяр Ірмек. Куля пройшла йому ліву грудь і зранила серце. В триєстенській шпиталі, де його відставлено, довершили лікарі одної з найтяжших операцій і зашили серце. Була то перша операція на серці, яка в Триєсті випала щасливо.

¶ Примірний син. Будапештські часописи доносять, що наслідник чорногорського престолу кн. Данило пробуває тепер в Монте Карльо і тіпять ся незвичайним щастєм в грі. В останніх днях виграв 700 тисяч франків, які сейчас вислав королеви до Цетинії.

¶ 7-ро дітий уродила в Ясах, в Румунії перед кількома днями, 18-літня жєна фабриканта шкла, Бєратіана. Троє з тих дітий живе і має ся цілком добре, а 4 хлопців зараз по породі померло.

¶ Убогий богач. В містечку Толькевіц коло Дрезна, помер емеритований директор школи, Радемахер, що довгі роки жив зі своєю одинокою дочкою з вельми невідрадних обставинах. Уважали його за убогого чоловіка. Недавно померла його дочка, а в сих днях пішов за нею Радемахер і в обох случаях ствердили лікарі смерть ізза втрати сил з причини невистарчаючого відживлювання. Тимчасом при спрятуваню помешкання показало ся, що Радемахер був багатим чоловіком, але ще більшим скупарем. В чотирох скринках на цигарах найдено готівку 140.000 марок, а в иншій скринці 160.000 марок в вартісних паперах. Померший дивачиско переказав ціле своє майно в завіщаню товариствам охорони зв'ярат в Берліні і Вроцлаві.

¶ Утеча з кріпостної вязниці. З німецької кріпости Гляц утік оно:

ді вязень Люке, французський капітан, який відсиджував кару за шпїонажу в хосен Франції. Мимо строгого стереження твердині Люке зумів визволити ся, проломив сталеву решітку при помочи пильника і спустив ся долі на дротянім шнурку. Пильника і дроту доставлено йому з Франції, при нагоді присилання йому до читання книжок, які об'язувано дротом. Люке дістав приказ, щоби здержав ся від всяких маніфестацій з нагоди свого увільнення з вязниці.

¶ Новий шевський винахід. Якийсь англійський швець винайшов нові підшви, які буде можна кожної хвилі зди́мти і закладати до всяких черевиків. Підшви ці мають бути о половину дешевші від дотеперішних.

¶ Воздушна почта. В Лондоні зроблено першу пробу улаштування воздушно́ї почти. З Лондону до Відсєру йдуть картки й листи літаком. Їх надаєть ся на власних воздушних стаціях. Фахово-технічний відділ управи почт здає з того такий звіт: Не вважаючи на високу таку, шість пенсів за картку а шилінга за лист, крім франкатури, участь була дуже жива. За час трьох тижнів, переслано більше як 200.000 штук, бо можна було надавати листи й за границю, (їх опісля слали далі звичайною поштою). Однак досвід доказав, що поки що, сей спосіб посилок листів як не практичний, не може ще примінювати ся. Через неприхильні вітри заходили нераз тяжкі перепони в русі; також треба зазначити три нещасливі випадки, яким підпали летуни, хоча просторонь виносить не більше як 30 кілометрів. Тому поки що закинемо сю пробу. Чистий дохід все таки досить великий, призначено на добродійні цілі. Збирачі рідких почтових марок дуже побивають ся за марками сеї воздушно́ї почти, хоча треба зазначити, що не єсть се перша воздушна почта, хіба що йде о пошту везену літаком; бо першою воздушною поштою може повелічати ся Париж, котрий поза лінії ворожого облягаючого війська випустив в 1871 році 65 бальонів, котрі перенесли в собі 19 осіб, більше як 300 почтових голубів і 2 і пів міліона листів, часописий і инших писем; притім лишє 17 бальонів не осягнуло своєї цілі.

¶ Щасливий пес. Доси, коли кому нещастило ся і він збіднів до крайности, говорено про него, що „зійшов на пса“. Однак часи змінюють ся і нині псам зачинає ліпше вести ся як людям, а тоті, що „зійшли на пси“, готові тепер казати: „Водай то псом бути!“ На таке наводить отся подія: В Будапешті померла одна вдовиця, якась Кабо і записала завіщанєм 25 тисяч корон своєму псови. Вув се одинокий товариш тої пані. А може й не дивниця, коли пані Кабо не могла між людьми найти вірнішого приятеля. Що пес не переживє тої суми, се річ певна. Цікаво лиш, кому він запише своє майно. Мабуть чи не фієкусови.

¶ Процєс з псом. Свого часу донєсла прєса, що в Зальцбургу якась пані, вмираючи записала своєму псови весь свій маєток вартости чверть міліона корон. Тепер доносить прєса, що проти завіщання веде ся процес. Маємо отже процес з псом. Вертають таким способом середні віки, коли то обжалувано, засуджено на спалєнє і виконано вирок на когуті за те, що, як в акті обжалування сказано... зніс айде.

¶ Також признанє. Одна німецька часопись оповідає про такий випадок: Капітан von D. сильно за-

довжений, дістає лист від вірителя, в котрім сей просить його о вирівнанє залєглости ще з перед кількох літ. Пан сей, котрий мав мало гроший, має видно крім богато довнів і богато гумору, бо вислав сему вірителєви такий успокоючий лист: „Високоповажаний Пано! Одержавши Ваше цінне письмо разом з рахунком, маю честь повідомити Вас, що я своїх — на жалє численних — вірителїв поділив на три класи. До першої належать ті, котрих я думаю заспокоїти, коли лишє вистанє на се яка зв'язка моєї невеликої платні. Вірителїв другої класи сподію ся сплатити, коли дійду до гроший через який несподіваний щасливий випадок. Вірителїв третьої класи ніколи хіба не думаю заспокоїти. Тому, що Ви належите до третьої класи моїх вірителїв, але за цілий ряд літ отсе у перше упомінаєть ся о своєю претенсїю, то я признаючи Вашу довгу терпеливість, уважаю за відповідне, перенести Вас з третьої класи до другої. Прийміть і т. д.“ Чи дуже втішив ся сей віритель тим авансом, се инша річ.

¶ Пращальний лист Багрова убійника Столипіна, до батьків поміщає „Будущее“: „Дорогий батьку і мамо! Одинокий момент, коли мені робилось тяжко, був при думках про вас, дорогі мої. Я знаю, що вас глибоко поразила несподіваність всего, що стало ся, що ще певно ви стратили притомність під несподіваним виявленєм дійсних і мнених тайн. Що про мене пишуть, що дійшло до вашої відомости, не знаю. Остання моя мрія була би, щоби у вас, милі, осталась про мене думка, як про чоловіка може й нещасного та чесного. Простіть мені ще раз, забудьте все лишє, що чуєть і примірьте ся з своїм горем, як і я мирю ся з моєю долею. В вас я трачу найліпших, найблизших мені людей і я рад, що ви переживаєте мене, не я вас. Цілую вас богато разів. Цілую і всіх дорогих близьких і у всіх, у всіх прошу прощення. Ваш син Митя“. Лист має дату 10 вересня (ст. ст.) 1911 р.

ДО ВСІХ ПП. МІСЦЕВИХ СЕКРЕТАРІВ Р. Н. СОЮЗА.

Калєндарі

Р. Н. Союзу на рін 1912-ий

уже давно готові і всі ті відділи Р. Н. Союзу, котрих секретарі виповнили подану в кількох попередних числах табельку, їх дістали. Деякі відділи а зглядно їх секретарі до днесь ще того не зробили і члєни тих відділів до днесь ще не дістали калєндарів. Просить ся отже тою дорогою усіх члєнів таких відділів, які не мають до днесь ще калєндарів, аби пригадали своїм місцевим секретарям, щоби ті безпроволочно виповнили свій обовязок і ще того тижня заслали понисну табельку на адресу „Свободи“. Ті члєни Р. Н. Союзу, котрі до днесь не мають ще руських калєндарів, можуть за се подякувати тільки своїм місцевим секретарям. (Словєнські калєндарі будуть готові за три тижні.)

Імя Братства або Товариства .....

Відділ, число .....

Післати на адресу секретаря, яка звучить: .....

Руських калєндарів ..... примірн.

Словєнських калєндар. .... прим.

Замітка: Витинок повисший мусить бути потверджений братським печаткою і підписом секретаря. Чим скорше редакція його дістане, тим скорше одержить дотичний Відділ Калєндарі.

Уряд Р. Н. Союзу.

НОВОПРИСТУПИВШІ ЧЛЕНИ ДО Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ ГРУДЕНЬ 1911 р.

Братство сьв. Арх. Михаїла в Іст
Ст. Люїс, Іл.

В. 308. Топоринський Вас., Боднар-
чук Петро, Ольбродський Ник., Качмар
Григ., Гладюк Ник. Проказюк Ілія, Чай-
ковський Петро, Надошта Вас., Шала-
пій Онуфрій, Кухманський Павло, Со-
коловський Дмитро, Токарський Ант.,
Біла Ігнат, Паньчук Семен.

Братство сьв. Арх. Михаїла в Клей-
віл, Н Й.

В. 309. Цесьля Симеон, Ювнук Ону-
фрій, Палка Стеф., Воргач Симеон, Бог-
данський Яков, Гашич Лука, Гайтко
Михаїл, Смалець Теодор, Дубець Іван,
Кузьмих Петро, Мерена Даміян, Мере-
на Ева.

Сестрицтво Пр. Діви Марії в Гей-
зелтон, Па.

В. 310. Фесько Марія, Вробица Ма-
рія, Галч Марія, Сулик Терезія, Йоган,
Ословик Варвара, Суха Марія, Дупар
Зузанна, Кухар Анна, Ференц Юлія,
Коцо Анна, Лазар Зузанна, Гуменюк
Анна, Регак Матильда, Дуліна Анна, Ко-
гут Марія, Матей Ева, Сорочинська Ма-
рія, Бендик Анна, Крайцар Елісавета,
Кендра Зузанна, Болда Анна, Далейчик
Марія, Тобяш Терезія Церковська Роз.

В. 1. Тиханський Андрій.
В. 3. Вецько Юрій.
В. 7. Макитра Стефан.
В. 8. Тира Семен, Конашевич Гри-
горій, Гринівич Михаїл.
В. 9. Ванда Іван.
В. 12. Гузій Михаїл, Федів Михаїл,
Тутка Емілія.
В. 15. Рудзик Іван.
В. 16. Бабин Василь.
В. 19. Яначок Михаїло.
В. 20. Гудак Юрій, Рутковський
Сильвестер, Бісалага Михаїл, Равін-
ський Іван, Равінський Олекса.
В. 23. Чейковський Юрій, Ружиць-
кий Мих.
В. 25. Глива Петро.
В. 28. Халуца Лешко, Валюс Мих.,
Вуротіла Іван, Ушапканич Іван, Йонак
Іван, Гаргай Іван, Базилінський Стані-
слав, Бабяк Григорій III., Гузій Ан-
тін, Гасун Андрій, Цюрко Гриць, Ма-
тійка Іван, Трояновський Яков, Ячм-
ський Йосиф, Вапчинин Іван.
В. 29. Гривняк Ілько, Йовчак Сте-
фан, Судія Михаїл, Судія Іван, Вайна
Антін.

В. 30. Обжут Вас. Москаль Мих.,
Пипняк Олекса, Катюлька Теодор, Куч-
ма Мих., Мимчак Ник., Гамівка Петро,
Осюрка Мих., Ліпівець Вас., Брезин-
ський Іван.

В. 33. Демчук Даміян, Мальячук І-
ван, Магерка Іван, Сеґер Василь, Со-
лян Петро, Худик Григ. стар., Магерка
Павло, Кудрик Стафан, Мазурек Дойця,
Рігилі Гнат, Драбик Андрій, Сикелик
Джордж, Марич Іван.

В. 34. Сорока Анна.
В. 36. Шмигельський Михайло.
В. 40. О. Лотович Володимир, Сатур
Михаїл, Марусяк Гриць, Сіконіч Ан-
тін, Василь Бадира, Ковалькевич Ми-
хаїл.

В. 42. Пухір Володимир, Піль Ни-
кита, Стромала Василь, Пеляк Григо-
рій, Лопушанський Василь.

В. 45. Закутинський Петро, Івахів
Павло, Тодоров Василь, Семенюк Петро.
В. 46. Сокомський Андрій.

В. 47. Гашилик Михайло.
В. 53. Устяновський Іван, Словіков-
ський Олекса, Сироїд Константин, Про-
цьо Іван, Гадош Ілько.

В. 55. Галушак Гнат, Базар Михаїл,
Цекелик Онуфрій, Фортуна Блазей, Со-
ловчак Матій, Томошек Терети, Белух
Николай.

В. 56. Кремен Данило, Лабуза
Андрій.

В. 61. Мігали Юрко, Хома Михаїл
мол., Крамар Юрко.

В. 70. Гелета Іван, Струж Даниїл,
Олешко Дмитро, Драган Йосиф, Пин-
кольський Кастан, Фадьо Теодор.

В. 72. Матяк Стефан.
В. 74. Глеба Дмитро, Хватур Іван.
В. 76. Петруха Йосиф, Куций О-
лекса.

В. 77. Петро Андрюх. Кірило Кри-
вейкий.

В. 79. Сески Петро.

В. 82. Ципик Николай.

В. 85. Глушак Карп, Ворона Мих.

В. 87. Котонський Максим.

В. 91. Кравець Євка, Кравець Анна.

В. 92. Кравень Михайло, Гайдук
Антін.

В. 95. Кравець Адам.

В. 99. Сай Йосиф, Моцур Михаїл,
Іващипин Михаїл, Папуга Еміль, Ру-
син Петро, Сенюк Кирило, Мурмило
Федько.

В. 102. Микетюк Іван, Шумейда Ми-
хаїл.

В. 103. Войтів Михаїл, Адамів Ми-
хаїл.

В. 104. Кониквич Михаїл, Возняк
Андрій, Лешко Юрко, Лисипин Федько,
Пецинко Михайло, Стасипин Теодор.

В. 105. Смаліга Микола, Чип Ми-
хайло.

В. 108. Рембецький Семен.

В. 109. Богда Михаїл, Завирич Ро-
ман, Молодец Кирило, Яворський Сте-
фан, Форлек Іван.

В. 110. Приганз Андрій.

В. 114. Чарик Андрій, Пепип Мих.

В. 117. Малієвич В.

В. 120. Челядник Йосиф, Сіварський
Войтих, Густинський Дмитро, Густин-
ський Іван.

В. 122. Францко Анна.

В. 126. Балик Іван.

В. 127. Бунгар Стефан, Круцько
Юрко.

В. 129. Жидяк Іван.

В. 130. Гвенда Іван.

В. 133. Захарків Іван.

В. 134. Укштіц Юрко.

В. 135. Алех Пилип.

В. 136. Щерба Фецько, Ананеви О-
лекса.

В. 140. Напора Іван, Будабський
Іван, Терлецький Михаїло, Пап Ва-
силь, Попів Александер, Шелемета
Дмитро, Стрик Дмитро, Швет Дмитро.

В. 141. Рупковський Іван, Кубов
Михаїл, Токальський Григорій.

В. 143. Корбила Гринько.

В. 144. Шабала Михаїл, Левадний
Петро.

В. 145. Мельник Іван.

В. 147. Фудзік Андрій.

В. 148. Скилчак Андрій.

В. 149. Лацівський Гринько.

В. 153. Какуршла Йосиф.

В. 155. Мельник Андрій, Романко
Михаїл, Романец Николай, Савула Ан-
дрій, Швайлік Михайл, Рожик Андрій,
Васильків Николай, Фетчинин Дмитро,
Павлук Данило, Лабуза Петро, Толи-
кан Дмитро, Ліпавка Павло, Андросеч-
ко Михаїл, Масляк Григорій, Теревен-
ко Дмитро, Теревенко Василь, Кіс Сте-
фан, Гуриак Михаїл, Гой Василь, Ко-
зловський Андрій, Присташ Михаїл,
Макар Петро, Гураль Василь, Чечін Ан-
тін, Михалюк Стефан, Швайлік Іван,
Сетник Григорій, Крицкий Стефан, Дра-
ганчук Роман, Пелех Григорій, Перегов-
ський Іван, Крицкий Олекса, Лайкош
Григорій, Сорока Іван, Ходань Петро,
Петренко Іван, Павук Петро, Волян-
ський Василь, Мартиняк Петро, Проч
Николай, Окшинський Альберт, Бобрич-
кий Іван, Глух Василь.

В. 157. Гебус Михаїл, Андриц Юр-
ко, Беднарчик Афтан, Сенко Василь,
Пудик Тимко, Дзедзель Іван, Громко
Андрій, Піхотка Іван, Ревак Амрозій.

В. 158. Саба Моганна.

В. 160. Каптенюк Дмитро, Паріляк
Іван.

В. 161. Пондо Мартин, Ржесутек
Альберт, Лебок Василь.

В. 165. Коцоловський Михаїл, Ма-
ліцкий Григорій.

В. 168. Стек Іван, Раб Іван, Ко-
ритко Василь.

В. 174. Русин Петро.

В. 178. Захарко Анна.

В. 179. Стоколос Павло, Стоколос
Ірина, Стоколос Марія дит. Тендик І-
ван, Бурбан Яким, Крокіс Мих.

В. 180. Годованський Петро, Кукез
Юрко.

В. 182. Филип Олекса, Косарицький
Іван, Борко Онуфер, Юрчишак Петро.

В. 183. Солярж Йосиф.

В. 185. Югас Федор, Юрек Михаїл,
Швель Іван, Качмар Іван.

В. 187. Козел Михаїл, Каршневич
Михаїл, Келар Йосиф, Келар Анна.

В. 189. Семків Василь.

В. 190. Данчак Роман, Мазуркевич
А., Шкоцинець Іван.

В. 193. Кпшишек Войцех, Ціприх
Йосиф, Беднарський Йосиф.

В. 197. Колесар Іван.

В. 201. Фанок Антін.

В. 202. Полянська Анна.

В. 204. Смоляк Іван.

В. 205. Петрик Григ., Федорко Ми-
хаїл, Гінчар Федор.

В. 209. Сопіляк Михаїл, Осиф Сте-
фан, Старенький Кузьма, Худоба Мих.

В. 213. Язвінська Катерина, Гарнак
Іван.

В. 217. Цітихун Стефан, Рудий І-
ван, Крумгоц Йосиф.

В. 218. Джапка Стефан.

В. 220. Дзедзілик Мартин, Танаш
Івась.

В. 221. Гарас Никола, Куньо Ми-
хаїло, Куньо Дмитро.

В. 222. Кутило Антін, Медвідь Юр-
ко, Пелачек Володимир, Гришко Гриць,
Сташак Никола, Корончак Анд., Шміга
Михаїло, Бекер Іван, Кучвара Іван, Ра-
дик Никола, Пригілук Лука, Кадій Іван.

В. 224. Когут Микола, Кривіцкий
Гринько, Когут Гринько.

В. 225. Халандюк Юрій, Тарабайцьо
Яков, Пристай Теодор.

В. 227. Косірчак Митро, Коваль-
ський Василь, Гірний Михайло.

В. 229. Моховський Стах, Мірон
Іван, Чобот Іван.

В. 235. Вайнар Ольга, Прибила Пе-
лягія, Кухонер Ник., Каршень Володи-
мир, Цуп Николай.

В. 237. Мельник Юрко, Юрчак Пе-
тро, Говішак Петро.

В. 245. Бокало Іван, Мандзюк Іван.

В. 246. Гуменний Йосиф, Стриков-
ський Йосиф, Ченіховський Гнатко.

В. 247. Гець Михайло, Ференц Ілія.

В. 249. Шарник Стеф. Беґа Іван.

В. 251. Пилипчинин Дмитро.

В. 253. Пагач Андрій.

В. 254. Платиш Іван, Лазорик Григ.,
Кохановський Іван, Пажечин Антін,
Шубеляк Іван.

В. 258. Бурек Станіслав, Мазур
Людвік.

В. 259. Пікович Іван, Дашко Андр.

В. 260. Бренярський Йосиф, Попіл
Йосиф, Морос Йосиф, Ручинський Вас.

В. 265. Лавич Юрій.

В. 273. Лубянецький Іван, Кален
Зофія.

В. 275. Грушка Марія, Ількович Ма-
рія, Томкович Марія.

В. 276. Марилів Федько, Зушак Анд.

В. 277. Вник Іван, Струк Андрій,
Яворський Теодор, Піган Дмитро, Піган
Іван, Рафа Іван.

В. 279. Бухвак Федор.

В. 280. Тимко Юрій.

В. 283. Денега Василь, Олійник Ол.

В. 284. Ткачук Максим, Кравець І-
ван, Токарчук Андрей, Білляк Конд.

В. 287. Свентковський В.

В. 293. Горней Е. Анна.

В. 294. Ференц Дмитро, Сегін Пе-
тро, Мількович Мих., Озімок Іван.

В. 296. Мілька Іван, Краковська
Марія.

В. 298. Кіршак Митро, Целенци
Йосиф, Росоха Григорій.

В. 299. Пелювський Гриць.

В. 300. Сенчишен Федько.

В. 301. Гриньків Григ., Ольховий
Михаїло.

В. 304. Древінга Анд., Косолович
Базьо, Михайлечко Афтанас, Доміндяк
Василь, Савчин Олекса, Нановський О-
сиф, Нановський Миколай, Купінець
Михаїло.

В. 306. Молодич Василь.

В. 307. Лисипин Катерина.

Т. Лабовський,
гол. рекорд. секретар.

Всячина.

Цвітиху краснорічності.

Бувший парламентарний справозна-
вець віденських дневників, Август
Ангенетер видав тепер у Відні весе-
лу книжочку, в якій містить збірку
цвітів парламентарної краснорічво-
сти, завдяки котрим усьплюючи мо-
нотонію довгих і тяжких бесід пере-
риває неоднократно весела хвиля
протверезуюча сонних послів. Ось
кільканайпаче прибок сеї збірки: „Ся
подія пригадує нені образ вужа, який
сам себе з'їдає, так, що остає лиш
хвіст“; — „Теперішній міністер про-
світи і віроісповідань є чоловіком,
котрого ліва рука не знає, що гово-
рить права“; — „Мій попередник
хотів висловити, диктованими йому

їдию і жовчику, мені пошкодити, тим-
часом сам собі станув дуже болючо
на хвіст“; — „Податкові еґзекутори
видирають з уст бідного хлопа на
селі останну, подерту сорочку“; —
„Важну галузь рільництва творить
годілля худоби, до якої і я маю честь
належати“; — „Око закона спочиває
стофунтовим тягарем на нашій печат-
ці“; — „Що допоможе скрегіт зубів
тому, хто їх втратив“; — „Мій попе-
редник міг би з чистою совістю
взяти ся за ніс, щоби пізнати де ле-
жить його Ахілева пята“; — „Панове,
охоронюючи худобу, самих себе охо-
ронюємо“; — „Гроші поплили, міліо-
ни зникли. Тоді ми почали робити
довги, та і вони зникли“; — „Жадна
діра не є за велика, щоби через неї
не міг перетиснути ся з усміхом на
устах золотий телець“; — „Прига-
дує собі ще дуже добре, що в часах
уродин мого батька відносини під
сим зглядом були цілком інші“; —
„Знаю председателя міністрів вельми
добре. Одною рукою приголублює
Чехів а другою продає Німців“; —
„Сі знаменито займали ся окрім опіки
над хорими, також господаркою: ко-
ровами, хлівною чередою і иншим
дробом“; — „Председатель міністрів
мусить тепер закликати як Фавст:
„Ту стою тепер, і не можу дальше!“;
„Коли би Колумб не був поїхав до
Америки, то мимо славного яйця не
міг би її відкрити“; — „В обговорю-
ваній справі говорю разом із славним
Сократом: „Хоч нічого не знаю, то
однак хотів би я все знати“; — Є се
то зазулине яйце, котре двохвістний
лев зложив в німецькім гнізді“.

Загорів на смерть.

Два шевські челядники Ант. Па-
сіка і Ант. Скриш з робітні Л. Но-
восода у Львові, напалили в своїм
мешканню вуглем, заткали піч і по-
клали ся спати. На другий день ра-
но, коли мимо пізної пори не прихо-
дили до робітні, пішов по них один
з челядників, щоби побачити, що з
ними діє ся. По довгим безуспішнім
пуканню до дверей вибив шибу в вік-
ні і в той спосіб заглянув до середи-
ни комнати. Сильний загар пояснив
вікразу причину неприємності че-
лядників в робітні. Настільки загару
були страшні: коло печі лежав Ант.
Пасіка без життя, а Скриш, що спав
коло вікна, віддихав вже дуже сла-
бо. Візваний сейчас лікар уживав
всіх заходів, щоби урагувати неща-
сливих. Всякий однак ратунок був
безуспішний.

Лише \$1.50 місячно!

Бези можете плати-
ти \$1.50 місячно, то
виплатимо Вам сейчас
на кредит гарний 14-
каратовий по-
золочуваний
(gold filled) годни-
к о трох ковер-
тах з писемною га-
рантією на 20 літ, а
також красний ла-
пшук і дармо-
віс.

Ціна того годни-
дника з ланцюш-
ком і брелоком ви-
носить \$26.00. Зараз
не ждаємо грошей, лиш оплатіть по ілюстрован-
ний каталог, долучуючи марку на відповідь.

COLUMBIA WATCH CO., Dpt. IR.,
403 E. 5th Str. NEW YORK, N. Y.

Агенція корабельна і банк
БРАТІВ ДАНЧ

Посилаємо гроші
продаємо шкарпетки
Канделябри, лампочки, свічки

Випишіть во шканих каталогах
розклад розумі-
те (лише) або ж пошлю-
те до нас особисто, а ми за-
тедимо вам справу чинити
ретельно.

DEUTSCH BROS.
312 E. Housen St. NEW YORK, N. Y.

„SVOBODA“ (LIBERTY)

THE RUTHENIAN WEEKLY

Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

ANTHONY CURKOWSKY, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.K. KIRCZOW, manager
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the
United States, Canada and Europe.
The only advertising medium. Rates
furnished on application.Entered as second-class matter March
50, 1911, at the Post Office at Jersey
City, N. J., under the Act of March 3,
1879.

„С В О Б О Д А“

газетний лист для руського народу в Америці
і орган „Р. Н. Союзу“, виходить що
тижня в четвер і коштує:в Америці на 12 місяців \$2.00
до старого краю на 12 місяців ... \$2.50
в Америці на 6 місяців \$1.00

Оплатувати газету треба завжди з гори.

Адреса:

„SVOBODA“

83 Grand St., Jersey City, N. J.

Число телефону 498.

Гроші треба посилати в реджістрованих
листі, або через експресовий або
поштовий моні ордер. Моні ордер, то є
грошовий переказ, котрий дістанете від
постара або агента на експресовім офісі,
пішліть на нашу адресу, бо без того
ми не годні грошей дістати.Дописи просить ся писати лишень
на одній стороні картки. Дописи, непри-
датні до друку, нищать ся, наколи з гори
не було зазначено, що жадає ся їх звороту
і не було залучено марок на зворот.Канібальська етика й політика
розбою...

(Дещо із змістника Нового Союзу).

Заздегедіть прошу не гадайте, шан-
читачі „Свободи“, що отся моя стаття
має бути відповіддю на папквілі голови
Нового Союзу, п. Матвія Семенюка, по-
міщені двома наворотами проти мене в
„Народ. Воли“. Полеміку веду тільки з
людьми чесними і одвічальними за свої
вчинки; брехун-же і упертий папкві-
лянт до сеї категорії людей не належить.
А що імя сею некультурного темняка
буде доволі часто згадувати ся в моїй
статті, се тільки тому, що доля сліпа по-
садила його на престолі, а я бажаю від-
слонити один рубчик з тайн олифант-
ського соборництва.Кожий грамотний Русин, що інте-
ресується нашими народними справа-
ми, мусів від якогось часу замітити я-
кусь хоробливу, горячкову біганину на
пшальтах „Нар. Волі“. Товкло ся там
безнастанно про якийсь протест відді-
лу ім. Мир. Січинського, вмішало ся
опісля двох сьвящеників (мене і о. Ку-
зіва з Оліфанту) до сеї справи, вили-
вало ся далі цілі цєбри помий на наші
голови, на публичні запити відповідало
ся ще бруднішими лайками, на адема-
сковані підліх брехунів*) антигало ся
коршем і бомівськи виснажи і т. д. Од-
нак ніхто не знає до нині, як властиво
має ся справа, по чий стороні правда,
який зміст сего протесту, чи дійсно у-
ряд Нового Союзу чесними дорогами бо-
ронив інтересу своєї організації і т. д.
Щоб хоч в часті вдоволити цікавість
читаючої публіки, я нині розясню істо-
рію сего протесту, оборону себе в очах
здорово-думаючої частини нашого наро-
ду проти напастих папквілянтів а рів-
ночасно змалою вповні моральну вар-
тість тих індивідуїв, що викликали хрію,*) Мій публичний запит до п. Мих.
Бабія в ч. 2-гім „Свободи“.наколотили квачі а тепер не хочуть
сербати...

Прощу-ж слухати уважно:

Члени скрентонського відділу Н. С.
ім. Мир. Січинського не хтіли згодити
ся на безпримірне плюгавлене своєї ві-
ри якимсь заволокою, О. К., який ви-
сьміяв в „Н. В.“ основи католицизму,
оперли ся параграфами останньої кон-
венції в Гарісбургі, де говорять ся про
недопускаємість на іппальти часописи
всяких нападів на віру, сьвященство,
церков і т. д. — і вислали протест до
„Н. В.“Коли взяти сам факт вислання про-
тесту, то не являєть ся він нічим надзви-
чайним: членам якоїсь організації віль-
но чейже протестувати а урядови вільно
такі протести з'їгнорувати. Та, коли взя-
ти під розвагу зміст сього протесту і під
нинішню хвилю зібрати всю ту скажени-
ну, що її вилив представитель організації
на факт вислання такого протесту, то
виявляють ся в повній наготі задумев-
ні мрії сеї кліки темняків, що, під по-
кришкою обезпечення посмертної запо-
моги для своїх членів, троять рідний
нарід безвірством, покликали до нена-
висти, коршемними лайками, брехнями,
донасами, плюгавленем того всього, що
для народу дороге і т. д. Ось сей

ПРОТЕСТ.

До Хвальної Редакції „Народної Волі“
в Оліфант, Па.Члени Р. Н. Союзу, від. 37. тов.
ім. М. Січинського в Скрентон, Па.,
зібрані на річнім мітингу дня 10-ого
грудня 1911 р., ухвалили одностайно
внести протест проти напруги реда-
гованя органу Р. Н. Союзу, „Народ-
ної Волі“ — а то із слідуєчих мо-
тивів:На конвенції в Гарісбургі, Па. у-
хвалено, що орган має мати напрям
просьвітно-організаційний. До сего
часу ми в „Н. В.“ того не знаходимо;
а кожде число є переповнене лайка-
ми, сварнею і нападами на одиниці, на
стани, на інші організації, на сьвя-
щенство і на єпископа. Чи з такої ча-
сописи може член чого позиточного
научитись, коли вона подає самі лай-
ки і напади. Сварні маємо на амери-
канській Русі вже досить і вчити її
членів Р. Н. Союзу не принесе ніко-
му хісна.Р. Н. Союз є організацією народ-
ною, до котрої можуть належати лю-
ди без огляду на віроісповідане. Ві-
ра не мала бути чіпана. Ми-ж уважа-
ли, що орган Р. Н. Союзу поміщує
статі, в котрих з'огиджуєть нашу ві-
ру та нападаєть ся на неї безпідстав-
но. Прим. в ч. 23-ім „Н. В.“ в статті
„Хто ви й до чого прямуєте?“, підп.
О. К., сказано між иншим таке: А мо-
же їм ходити о шкідливий принцип
католицької церкви, задля якого спи-
няєсь розвій духовий нашого народу?
Чи єї слова не є образою нашої ві-
ри? Кождому є звісно, що члени Р.
Н. Союзу є з'їмком якої сотної частини
є членами католицької церкви; і чи
вони мають спокійно дивити ся, як
такі пани, як О. К. плюють їм в лице
і огидять се, що їм найсьвятійше? Ми,
члени 37-ого відділу на се годитись
не можемо і рішучо протестуємо про-
ти сего.Так само ухвалено на конвенції,
що сьвящеників і єпископа не маєть
ся чіпати, хіба вони виступлять про-
ти організації. Ухвала ся не впов-
нюєть ся; чінаєть ся сьвящеників і
єпископа без причини і притім ужи-
ваєть ся слів, яких уживають сталі
гості шинків (боми). Чи се просьбіта?Так само безнастанно чіпаєть ся
Старий Союз і тов. „Гайдамаки“ та
поборюєть ся їх в спосіб некультур-
ний. Тож жадаємо, щоби борба з тими
товариствами, коли є потрібна, с. є.,
коли її розпочнуть згадані товариства,
вела ся чесно, була опера все на
правді а не була коршемною лайкою.
Хоч ми бажалиб- мати згоду, любов
і спокій, та і згадані товариства про-
симо о занехане братовбійчої борби.Жадаємо отже, щоби „Н. В.“ за-
нехала безкористні сварні і бештани-
ни а щоби стала часописю просьвіт-
но-науковою, подавала відомості з
життя наших братів так тут в Америці,
як і з життя братів, живучих в Галичині
і Росії; щоби стала часописю поваж-
ною а не затягала ся в ряд тих, ко-
трих цілю є ширепе незгоди і свар-ні і щоби була часописю дійсно орга-
нізаційною, а такою може бути тіль-
ки тоді, коли буде голосити єдність і
любов всіх Русинів-Українців.Жадаємо і маємо до сего право,
бо се „Воля Народу“, щоби на дальше
таких дописей, як дописи панів О. К.
і др., хочби й головного секретаря, не
поміщувано в „Н. В.“Просимо нині товариства і бра-
тва до прилучення ся до нашого про-
тесту і до заслання до редакції і Го-
ловного Уряду заяв. чи з тим протес-
том згідні.Жадаємо о поміщенє сего протес-
ту в ч. 28. „Н. В.“ на першій сто-
роні. Рівночасно висилаємо протест
до Гол. Уряду на руки Голови. —
Скрентон, Па., 10. грудня 1911.Уряд від. 37. тов. ім. М. Січ. Ва-
силь Морозович, голова, Федір Мись-
нів, секр., Іван Зубаль, касієр.

(Печать.)

Ось і цілий протест!

Не завадить ось-тут публично зая-
вити мені і словом чести заручити, що
я сего протесту не інспірував, не укла-
дав і рішучо не знав нічогоїсенько, хіба
аж тоді дізнав ся, коли ні сіло ні пало
зачала братія Ново-Союзова чіпати ся
мене, як п'яний плота.Тепер кілька рефлексій на тему сьо-
го протесту:Члени Нового Союзу — се самі гр.-
католики з вїйком невеличкого числа
бантистів; майже всі урядники — се
председателі парохій, дяки по гр.-като-
лицьких церквах, секретарі і касієри
парохіяльні; навіть сам „воїнствующий“
кум Матвій — се той ревний гр.-като-
лик, який слав умильні прошення перед
єпископський престол, щоб ратувати
гр.-кат. обряд і віру; в списі відділів —
дві частини членів згуртовані під пра-
пором Сьвятих і т. д. А прецінь кліка
невмінємих людців відважуєть ся плю-
вати народови в лице, висьмівати його
віру, вдирати ся заболоченими чоботи-
щами в народню совість, за тяжко за-
працьований гріш, місячну членську
вкладку, слати між рідний, безпросьвіт-
ний нарід часопис, що є одною вели-
кою наругою з релігійних сьвятощів
народу, давати йому лайдацький ресіт
на одержані гроші...

Дійсно безпримірно несовісна кліка!

А нарід навіть не прочуває, до чого
се веде... платить свої членські вклад-
ки, годуєть ся голословними патріотич-
ними фразами, слухає покійно всяких
Семенюків, Бабіїв і О. К-их... і благо-
денствує...Одно товариство відважуєть ся —
протестує! Члени сього відділу не хо-
тять старні, незгоди, лайки — а бажа-
ють любови, єдності, пошани людської
чести, народної праці і т. д. Чи ж не о-
правдані і не благородні бажання? Чи з
протесту, що його я повисше навів, не
бе благородний порив до сьвітла, прав-
ди, єдності? Певна річ! Кожний відділ
Н. Союзу є в совісті обов'язаний до та-
кого протесту і всі вони разом повинні
добути великий, одностайний крик болю
із своїх грудей: Не рабуйте нам віри!
Не нардіть нам наших сьвятощів цер-
ковних! Ми члени католицької Христової
церкви і тими на далі хочемо лиши-
ти ся!А що-ж „власть“? — nie pozwalam!
Не можна друкувати! Се бунт! Попів-
ська політика! Клерикали!Тут кінчить ся перша дія олифант-
ської фарси...Друга дія починаєть ся підлою інспі-
руацією... П'яничи ся зі злости і шукаю-
чи за виновником сего протесту, не мож-
на чейже оминуть „попа“! Всьо чейже
лихо, яке є на сьвітї, через „попів“...
Що Семенюк — темняк, винні „попи“...
Так є і в історію сього протесту мусить
бути замішаний „п'їп“...І мене вмішав кум Матвій в свій
бізнес...На сїм місці мушу заявити читаю-
чій публіці, що ніколи, від часу приїз-
ду до Скрентону, не виступав я проти
Нового Союзу, загально-ж держав ся
від тих справ здалека, будучи сильно
пересьвідчений, що провід в сїй органі-
зації є в руках людей, ворожо настроє-
них проти віри, церкви, сьвященства,
то сьвященикови не яло ся лучити з ни-
ми, а з другої сторони Союз, як орга-
нізація, є потрібний і конечний для на-
роду, тож годі проти него виступати. Та
се мені нічого не помогло... Стоїш собі,
чоловіче, біля своїх воріт і навіть неглядити на сусідське гноєвище а печай-
но приплентаєть ся до тебе зателепана
безрога і лягне тебе вонючим рилом по
самій білій свитині... Так і зі мною...
Приплентав ся Семенюк і безневинно:
гейже на скрентонського „попа“...Найкраще послужу документами,
щоб не бути голословним...Прощу прочитати уважно два листи,
писані головою Нового Союзу, п. М. Се-
менюком, до підчинених собі урядників
відділів — а опісля послужу як най-
більше об'єктивними поясненнями:*)

Перший лист.

Sayre, Pa., Dec. 19 1911

П П Myskiw Протест Ваш доста-
вим який не може бути в Н В поміще-
ний, пишете що ухвалено щоби орган
писав в духу просьвітно-організацій-
ном отже all right отим вистарчить
знати редакторови і того не треба
друкувати. Що Н Воля не раз відпо-
вісьть чи то гайдамакам які Свободі
тож преці ми мусим єї боронити як на
нас другії гавкають, бож на похиле де-
рево і кози скачуть, а як Вам хтось
п'ястуком вліпнт межі очі то Ви що
на се будете лишень слухали і мов-
чали? Ми знаємо і маємо факта що
где которі попи як і вікарій айриских
єпископів Ортинській ворожо відно-
сились до нашої організації і підко-
пвали в народі довіре до Р Н Союзу
а єще і тепер не перестають тож пи-
таюсь Вас чи маємо таким лаби ли-
зати? Ні ми ворогів нашої організації
п'януєм і будем п'янувати чи єї
се кому буде подобати чи ні! В Н
Воли ми не чіпаєм жадной віри і я на
се сам не годжусь також щоб орган
мішав єї в справу вір. Я пізнав що
віра katolicka сильно вкоренена по-
межи нашим народом коли за нею і
в обороні єїї стає не янєсь там Брац-
тво Сьвятого або сьвятої але Товар ім
Січинського**). В кінці домагає-
тесь щоби сей протест конче видру-
ковати іто на першій стороні а до то-
го єще і других брацтв і товариств
взиваєть до того. Тож заявляю що
єсли Вам єї о се розходить щоби сей
протест помістити, то наш уряд мож
уважати товар Січинського не члена-
ми але ворогами аякже! Бож єсли
суть які бреди в редакції чи в реда-
гованю то їх маєє єї вичистити! але
устно або листовно а ніколи щоби та-
кий протест аж друкувати. Гаразд
М Семенюк

Другий лист.

Sayre, Pa., Dec 23 1911

П П Морозович Я знаю о тим що
в останнім числі статія в Свободі
„Обороні Народу“, се Вапша пра-
ця! І так як в протесті так і своїм
листі до мене я пізнав що Вам як є
віру так в пошів або о Сотера цілком
не ходит, а лишень на заваді, і те
не Вам але Езутам і єще од-
ному? то особа Косового! ану чим не
вгадав? а Ви лишень орудієм в їх
руках. Коли єще Шершень був орга-
ном нашого Союзу то там єще острій-
ші статі були, тому питаюсь Вас во
всеуслішанє где Ви втогди були чо-
му Ви не протестували? В тій Свобо-
ді котора має бути Вашим органом
єще не давно не таке могли Ви Чи-
тати і певно Читалисьте, о понах о
єпископі і т. д. тому прошу будьте
ласкаві запитати редакцію Свободи
хотий не ручу Чи Вам відповість, чи
і там трафлялись такий нараванці, що
засиляли протеста до редакції як і до
председателя в обороні пошів сотера і
взагалі цілого пошівського бізнесу,
здаєсь таких не було, тож знайте
славний запитище пошівських дар-
моїдів що Ваших погроз ми не лякай-
мось. Ви хіба і є на се членом в на-
шій організації на се щоби рити! ри-
ти! і єще рити! Коли будете посила-
ти мої листи до редакції щоби помі-
стила прошу і сей лист не забути за-
слати а та стара байорка радо видру-
кує хотьби що! а єще буде рада що
буде мала що писати. Свобода має
фаєрмана Понятишина а у нас є Ку-
зів Держирука Морозович Comp —
Гаразд М Семенюк*) Переписую єї листи із всіма по-
хибками, щоб тим яснійше пересьвід-
ченє можна собі виробити про мораль-
ну вартість Supreme President-a. —
В. Д.

**) Підчеркнення мої. — В. Д.

Чи зрозуміли, люди добрі, куди стежка в горах?

Кілька рефлексий на тему двох наведених листів:

Семенюк не хоче, щоб в часописи чіпати віру, але з другої сторони в слідує реченню відзивається ся з кпинами про віру загальну своїх членів, називаючи її „katolick'-ою і жалуючи, що вона розросла ся чи вкорінилася дуже між нашим народом. Се одно важне на доказ, що поза плечима сих кількох темних людців, як Семенюк, Бабія, Бабій і т. д., які таксамо розуміють ся на вірі, як вовк на зорях, криють ся якісь або чужі заволоки або свої ренегати із скривленою амбіцією, що намагають ся поперше з'огидити віру katolick'-у, щоб опісля прищипити якусь іншу, нехай буде пресвітеріанську, баптистську і т. д. Кому ходить виключно о поборокване віри, сей буде гловоріт загално а не спеціально. А друге: основи пресвітеріанізму і захвалюване їх видніе із статий, підписаних О. К.*)

І се повинні раз на завіжди запам'ятати собі ті члени Нового Союзу, що леліють у своїх грудях, що дорожать нею, як найкрасшим жемчужом, що хотять у вірі своїх батьків жити і умирати. Факт, що люди, які ведуть провід у політиці Н. Союзу, є не тільки самі воєрогами віри але й намагають ся вирвати її з посеред свого народу, — є ясний, хочби навіть з наведеного листу, поминувши численні натяки про се, розкинені в Н. Волі.

Не пишу більше, бо хто думає, сей знайде зерно правди...

Другий лист — се папківіль, котрий лицює Семенюкови, як „зашварцованому рабови американських капіталів“, лицює Семенюкови, як темнякови, лицює людині з витертим чолом, що опілює кожного чоловіка після себе і т. д. — та ніколи не лицює Семенюкови, як голові організації!

Питаю ся: Як мав докази Семенюк, що я розбиваю Союз? Чим може він змити сю пляму, що її кинув безосновно на моє ім'я? Відки набере він даних, що я мішав ся в справи Союзу?

Тому місяць питав ся я публічно в „Свободі“ о докази, назвав папківіль підлими, та до нині ні одного незначного доказу! Один з них (Бабій) набрав води в рот, ім'я підлого чоловіка присохла до його грубої шкіри, а другий (Семенюк) не тільки що не відкликую заподіяної кривди, а ще більше клеветав! Що се за зборище? Що се за люди? Думайте, панове громадо! Думайте і мотайте на вус й при кожній нагоді отвіряйте очи „рабам незрячим“, бережіть від сего свинства, що брудною філеєю розливається ся між рідний нарід і вкриває його плюгавством, брехнею, ненавистю і т. д.

Читаючи оба листи я в першій хвилині не міг зрозуміти, якого лиха чіпають ся мене Семенюк і то в урядових листах. Публічно не хотів я боронити ся, гадаючи, що коли чоловік йде нивою, то все причепить ся якийсь репах до шараварів. Сплонув тай кінець.

Та бо „атаман“ Семенюк не з тих! Замашисто пише інсинуацію і друкує в своїм органі. Га, коли публічно хтось на мене нападає, треба публічно боронити ся! До сего ще дізнав ся я, що організатор Бабій таке саме викрикував „організуючи“ закріпощений нарід коло бари.

Післав я публічне запитане до „Свободи“, просив о докази... чекав і — дочекав ся... чого?

Нових клевет!

Гадаю собі: може-б вислати спростоване до „Н. В.“ а там сидять „поступові“ люди, яким честь людська значить багато, видрукують вони моє „спростоване“, члени, що читали перше напасти, розуміють, по чий стороні правда, тай я буду вдоволений... Тай і „зашварцований“ Семенюк ударить ся в груди тай промирить: „Обидив я невинного чоловіка!“ Про Бабію нічого вже говорити! Він же правдивий християнин, що, заложивши руки в карман, тільки й того слухає, що про християнську мораль...

Вірю сьвято, що моє спростоване буде поміщене в „Н. В.“ і пишу:

*) Прим. „Люди не можуть без поміської допомоги прийти до Сего, що казав: прийдіть до мене всізасмучені і пригноблені“. — В. Д.

СПРОСТОВАНЕ

Сл. Іс. Хр.

Високоповажаний Добродію Редаторе!

В ім'я гуманності й справедливості прошу помістити в найблизшій числі Вашої часописи отсе моє спростоване на тенденційні й наскрізь неправдиві заміти щодо моєї діяльності в Скрентоні, які-то замітки помістив в ч. 29-тім „Н. В.“ п. М. Семенюк, розумієть ся, без подання найменших доказів моєї „шкідливої“ діяльності.

І так:

Рішучо заперечую і п'ятую як найбільше погану брехню, тверджене п. С., неначе-б то я коли-будь і як-будь підкопував зачіне або киринов проти Нового Союзу. Після мене кожда заповогова організація є конечно, хосенна і відповідна для матеріальних інтересів нашого народу, коли тільки господарка народним грошем є совісна, шануєть ся права народу а агітація за організацією є поширювана ясними і моральними средствами.

Виссаную з пальця є вістка, неначе-б то я мав які-будь зносини з відділом ім. Мир. Січинського із Скрентону щодо акцій проти Союзу і прошу отсим згаданий відділ о як найскорше заперечені голословного твердження п. Семенюка.

Найбільше яркою а на нічим неопертою брехнею п. Семенюка є се, неначе-б то я мав „вже до чотирох місяців церкву скрентонських чорноробів віддав під Сотера власть“. Церкву жадної ніколи я не переписував і вона переписана ще за могого попередника, „Скрентонські чорнороби“ зі мною в як найбільшій згоді і йдуть зі мною збитою лавою так в справах церковних, як і народних. Доказом сего як найкраще упорядковані парохіальних справ, прегарний розвій читальні і загальне успокоєне умів.

Неправдою є се, неначе-б то Впресвященний Владика, під якого юрисдикцією я стою, задля свого бізнесу післав мене до Скрентону а справа маєть ся навпаки: нарід просив о мене а єпископ, прихилиючи ся до прошеня народу і, користаючи із свого права, надав мені сю парохію.

Заявляю отсим також „во всеуслишаніє“, що доти буду п'ятнувати слова п. Семенюка як найякіршу брехню і низьку інсинуацію, поки він не відкличе своїх безосновних здогадів і не дасть публічно мені повної сатисфакції, як людина, що ображає, — людині невинно скривдженій. А на се найкраще надають ся сторінки „Н. В.“

Я тільки можу бути із сего гордий, що нині в Скрентон між сьвященниками а парохіянами як найбільша згода, любов і поважане, на якій-то почві піпарко поступає праця спільна в оєвдомлюванню нашого бідного народу. Остаю з поважанем Володимир Держирука, гр. кат. парох в Скрентон.

Ну, як думаєте, шан. читачі „Свободи“, чи редакція „Н. В.“, що помістила передтим брехні проти мене, помістила в ім'я поступовості, гуманності й справедливості — повисше моє спростоване?

Ні! Боси від „Н. В.“ показали свою дійсно канібальську етину; станули в положеню злодія, котрого хоч зловили на горячій учинку, то він так горіжить ся і не хоче звернути украденого добра! Болотом кинути — на се готові кожної хвилини, а обмити напесому пляму — не хотять тай тільки.

All right! Система погана, канібальська! Та питане, хто заводить сю систему? Хто тут винен сій некультурності?

Послужу знов документом: Два дні по висланю спростованя до „Н. В.“ — дістаю назад з перетекленим слів Сл. Іс. Хр., бо поступовий часописи мій занеми старосьвітнього коздорівля і з отим листом:

Olyphant, Pa., Jan. 2. 1912

Веч. Отче Добродію! Спростованя Вашого... годі мені містити, бо аж тоді сказав би голова, що справді мене загипнотизували попи. Прошу не гніватись, але не мож інакше. Зразу я мав вже містити та опісля роздумав, що стягнув би на себе неласку, якої мені і так не скуплять. Перепрашаю ще раз і остаю з повним поважанем Евген Гвоздик.

Хто винен — питаю — сій нездоровій прояві серед нашого народу, що потягає за собою канібалізм, кпини із справедливості, людяності а навіть людських законів? Система ненависті і невиміняемої зарозумілості на свою непогрішимість між урядниками Н. С. І на сю тему можна-б писати цілі томи та вперед треба очи скакнути, щоб не глядіти на се дійсне свинство, сїсти де в тихім кутку і режтрувати на пам'ятку грядущим поколінням всі подвиги новочасних „апостолів“ в роді Семенюка, Бабія і ин.

За довгу „супліку“ написав я вже і треба кінчити. Та годі оминати одну прояву, іменно: Коли я своїм „публічним запитанем“ прищипив до муру потентатів від Н. Союзу, пп. Семенюка і Бабія, гадало ся, що хрія скінчить ся. А тут нове лихо: Касієр від Н. Союзу, п. Федан, ліпить мені „напущеніє“, заявляє, що вони всі горді із свого голови, ще й до того киває пальцем в чоботі, мовляв: тікай, „попе“, бо тя гуска з'їсть! Опісля вихоплюєть ся п. Ардан з конопель і виповзаним ротом лепечерозносить Семенюкову брехню, грозить арештом за недоказану провину, взиває до залишення плачення колекти на церкві, словом: стає біля козарлюги Семенюка і періщить „попів“ аж піре летить так, як з верджинських перин... Поза тим „президент олифантської републики“, набравши „анімішу“ в скрентонських і олифантських готелях як при стало „зашварцованому рабови американських капіталів“, вчистив скрентонському „попови“ так замашисто, що, да-лебі, сему „попови“ аж під коліном за-свербіло: блоха, бачите, полоскотала...

І кінець фарсі... По громах і бурі гарна погода... З'їхали ся представителі народу до Скрентону; „нарадили“ чимало бомб пива в „Скрентон Гавз“; „засуспендували“ клерикала Кирилюка, не подаючи жадних його провин, як при стало на „свободолюбних у поступових“ козарлюг: винесли члена Insane Asylum на Wards Island на степень менаджера „Н. В.“, даючи йому заразом право вглядати в редакційні листи і тільки такі тайни давати до відомості редакторів, що не ображають релігійних чувств української пресвітерії, зложеної пони-що з двох членів, мешкаючих пони-що в різних стейтах; заплатили гарну сумку з робітничих грошей „відпорушникови“-контрольорови з... Канади за дорогу і харчунок; наказали одному „бунтівникови“ вислати сейчас торжественне опрокинене сеї соромної вістки, неначе-б то „товариство“ ім. М. Січинського було „брацтвом“; залили сі всі, для добра українського „закріпощеного“ люду, конечні постанови олифантським пивом, ну... і згадали всі на купу о попівських штанах, особливо в тих місцях, якими сидить ся на шкільних лавках...

Кінець фарсі!

Коли цікаво, то ніколи не поскуплю матеріялів...

А на адресу „патріотам“ нічого?

Се так: Варта-б розтягнути на лавці вперед Семенюка, опісля Бабія, опісля прочу братію, що солідаризуєть ся з підлотою і брехнею, натягнути штани а випарити березиною там, де ноги виростають, може-б крихітка розуму, що десь заховала ся у них висше п'ят, пофункціонувала-б і в голові!

Тоді-б Семенюкови перестало снити ся, що він президент републики з правом російського царя, Бабієви, що він організатор українських народних мас а прочим лишкам і нетлям, що вони найбільші просьвітители „зашварцованого робітника“.

А „попи“? Не знаю, як там з тим всім, що про них пишуть у „Н. В.“; се тільки певно, що ніхто з „попів“ не хтівби обстригти такої віви, як Семенюк... звісно-бо: з паршивої віви і вовна паршива!

До побачення!

Володимир Держирука, скрентонський „піп“.

Вражіння з одного концерту.

Наша дума, наша пісня
Не віро, не загине...

І. Шевченко.

Мені довело ся бути на однім „славному“ концерті. Не скажу, де се було, бо сего не конче й потрібно, а хто хоче, нехай догадасть ся сам...

Початок концерту заповіщено на таку а таку годину, і то „точно“! Знаючи аж надто добре ту нашу ославлену „точність“, я позволив собі спізнити ся о цілих 30 минут. По таких добровільнім опізненню приходжу врешті на означене місце і застаю величезну салю повну... порожних крісел. Двох комітетових, відповідно удекорованих широкими й довгими кокардами, крутять ся коло входних дверей і роздають, чи там — хочу сказати — мають намір роздавати публіці гарно виконані програми. Я не знав, що властиво зробити з своєю „сьпіволубивою“ особою: чи вертати ще до мів на другої пів години опізнення, чи таки лишити ся на галі і ждати терпеливо на прочих моїх „сьпіволубивих“ земляків. Остання гадка виїшла побідницею, і я остав'ся. Сів на своє „власне“ крісло і жду! Жду де-сять, п'ятнацять, двацять минут — а сая все таки порожня! І що мені бідному діяти? Нудьга така, що страх, а тут хочби тобі під рукою кавалочок якої старої газети, щоб бодай читанем забити поганий час! Нарешті зробив ся коло дверей рух: патріоти почали сходити ся, то одинцем, то купками. Хто перейде на сей бік дверей, зараз пусть до бічної кімнатки, де находила ся „національна“ бара з ріжнородними „національними“ й „інтернаціональними“ напитками. Мені се було не в смак і я поспитав одного з комітетових, чи заповіджений концерт відбудеть ся... Запитаний комітетовий відповів, що треба ще трохи почекати, бо годі пописувати ся перед порожніми кріслами...

В півтора години по назначенім часі піднесла ся занавіса і розпочав концерт, розумієть ся вступним словом про особу того, в котрого честь сей концерт відбував ся. Промовець говорив кільканайцять минут, але що він говорив і як говорив — Бог його знає, бо на салі був такий „взірцевий“ спокій, що бесідник, хоч добував зі свого нутра громові звуки, не міг перекидати усеї руської публіки. Так само „культурно“ заховувала ся отся наша публіка підчас инших точок програми. „Дами“ хихотали ся одна до другої, „джентельмени“ проходили ся по салі з запаленими папіросами або цигарами в зубах, діти робили собі з порожних крісел „візки“ і тягали їх по підлозі. А тягати було куди, бо — як я вже зазначив висше — сая була простора, а людий мало, тай то більша частина при „барі“. І що то за люди отсі Русини!...

Мені було сердечно жаль тих сьпіваків, котрі продукували ся своїм таланом та своєю працею перед такою аудиторією. І сьпіви були гарні, і декламації несогірші, і відчит добре оброблений, і музика не буденна — все було хороше, лиш публіка не дописала!... Правда, було там кількадесят людей, що дорожать звуками рідної пісні, що люблять її і поважають, але загал — де, де сьому загалови до концертів! Учені природознавці вислідили, що музика має иноді чаруючий вплив на деякі зв'язи, а тут людина з тілом і душею, та ще до того „патріот“, не відчуває краси своєї питомої пісні! Отсе справді чудо та диво!...

І чому то ті наші людська такі нікчемні, такі безпримірно байдужні до своєї власної справи, до своєї славної бувальщини, до своєї теперішності і будущности? Чому ті люди не втолючать собі в серце любови та пошани до тої нашої думи-пісні, яку респектують навіть чужі, ворожі нам народи?

Чому?

Хто на се відповість, і хто змие п'ятно некультурности з лица нашого темного брата? Люди доброї волі! знайдіть на се яку раду, або... або не давайте ніколи ніяких концертів і не осьмішуйте себе і других! Не дайте в поругане тої пісні, що отворила нам двері в культурний світ і поставила нас на уровені людий цивілізованих, а не безпросьвітних дикунів!

ВІДЧИТ

О. П. Понятишина на Марніановім сьвяті
в Перт Амбой, Н. Дж.

(Дальше).

Друга знов частина тодішньої руської інтелігенції, не хочачи ополучуватись і взагалі служити польській справі, звертала ся на північ до Росії і там бачила опору для руського народу в Галичині. Остаточню, сей руссофільський напрям був бо-дай по-части зрозумілий. Поляки, іменню, відмовляючи Русинам права на народну окремішність тай руську мову уважали вони нарічієм, відміною мови польської. Щоб отже сю руську мову як най-більше відокремити і відрізнити від мови польської, хапались тодішні Русини за мову церковно-славянську, котра і так уважалась ще тоді властивою книжною руською мовою. І вживати сеї церковно-славянської мови приходило ся тим легше, бо тодішніми руськими інтелігентами були переважно сьвященники. Деякі з тих руських інтелігентів старали ся виправді піднести народну мову, бо вони не розуміли докладно її характеру і, користуючись церковно-славянською мовою, вони не вміли повести границь між сею церковною а руською. Річ зовсім природна, що та церковно-славянська мова мусіла скоро провадити до мови російської тим більше, що погляди на руськість і російскість, як також знане народности і історії були ще тоді неясні і слабкі. Зрештою, сей нахил до російщини у одній частині нашої тодішньої інтелігенції, треба в значній мірі приписати також особистому і научному впливови деяких учених Росіян, які заперечували відрубність нашого народу від народу російського; і замітний такий вплив на пізніших головних Галичан мав професор московського університету, Погодін*). Само вже собою розуміється, що ті нахильні до російщини Русини інтересувались російською мовою і письменством тай самі вони намагались говорити і писати по московськи. Не була се однак поправна, чи-ста московська мова, бо такої мови вони ані в школі не учились ані довкола себе її не чули, тільки було се штучне ломане язика, якась дивна і сьмішна тарабарщина.

Вона є правда, що й в тих нещасних для галицьких Русинів часах трапляли ся деякі живіші одиниці, які, маючи отворені очі на славу хоч і сумну історію руського народу, відчували потребу і виявляли охоту працювати для добра свого народу. Вони однак були виховані і занадто пересякли тим панським духом, який ще тоді загально в Галичині панував, і дивились на простолудина такими самими очима, що й польська шляхта. Тим-то не знали ті інтелігентні одиниці, на яку дорогу треба їм спровадити сю просвітну роботу коло простонароддя і замість говорити і писати живою народною мовою вони хіснувались або мовою польською або творили собі штудерну книжну мову, до якої попадались церковно-славянські, руські, польські і російські слова, а якої-то мови мужик не розумів.

Видійше місце між тодішніми просвітителями руського народу в Галичині займає крилошанин перемиської капігули, Іван Могильницький. Він був учеником великого знавця Славянщини, Вартоломея Капітара і, бачучи страпне запустіння Русинів, прийшов він на сю думку, що доброю річею було-б оснувати товариство для видавання і розповсюднювання в народі популярних, приступно писаних книжок. Таке товариство дійсно оснувалось в Перемишлі в 1815 р. під назвою: „Стоваришенє галицьких сьвященників гр. кат. обряду“ (по латинськи: Societas presbyterorum ritus graeco-catholici galicensium) і воно поставило собі цілею нести освіту в рідній руській мові і в такій мові видавати книжки. Статут для сего товариства зладив саме Іван Могильницький і сей статут затверджено у Відні. Між иншим вложив основател сего товариства до статута і таку точку, що товариство мало старати ся взбуджати у селян любов до своїх поміщиків-панів; о скільки однак та послідна ціль була поважна, а о скільки наївна — про се трудно щось певного сказати.

Такі підручнички чи властиво катехізми і букварі для простого народу почав видавати сам Могильницький і ось кілька їх наголовків: „Наука християнська по ряду катехизма нормального кь польським парафіальним“, видно в Будапешті, 1815 р.; „Букварь Славено-русского языка“ перше видане також в Будапешті 1817. р.; „Повинности подданных ку ихъ монархъ во оупотребленіе оучилищъ парафіальныхъ“, видано вже у Львові 1817. р.; „Катехизмъ малый для оучилищъ парафіальныхъ“, також у Львові 1817. р. і деякі инші. Із самих вже наголовків можна легко пізнати, як дивовижною була мова тих книжок; ну, тай зовсім природно, що задля сеї мови, як також і тому, що писати для народу брав ся один лише Могильницький, не могла та просвітна робота принести для

нашого народа ніяких успіхів. Кінець-кінцем, згадане „Стоваришенє галицьких сьвященників гр. кат. обряду“ не могло що до видавництва простонародних книжочок вивязатись із своєї задачі і єдиний досен із сего товариства був такий, що воно причинило ся, особливо за митрополита Михайла Левицького, до більше оживленого закладання сільських народних шкіл.

Аби ще нагляднійше показати, якою то мовою писали тодішні освічені Русини, я позволю собі приложити тут із наведеної вже мною розprávки проф. Смулки про Маркіяна Шапкевича один вірш, який написав граматик Йосиф Левицький і який був печатаний в 1822 р. Сей вірш є такий:

Домоболіе проклятыхъ.

Во мукахъ глубоко,
Гдѣ платять высоко,
Злаго работники
Черные грѣшники. —
Сѣдять блѣдноватый
Разъ кутѣва богатый,
Слезы му капають
И конца не мають.
А его руки
Борють безъ скуки,
А его бесѣда
Вѣчна бѣда! бѣда! і т. д.

Мимоходом лише тут замічу, що се наголовкове слово „Домоболіе“ є уковане з німецького слова „Гаймве“ (Heimweh) і переложене живцем з німецького на наше та воно справді значить тільки, що „біль за домом“ чи радше за вітчизною. По руськи однак, як відомо, не говорить ся „біль за домом“, лишень „туга“ або „бана за домом“, або „тужно, банно“ мені „за домом“. А те знов слово „кутѣва“ в 6-тій стрічці сего віршика з гори є мабуть взяте з російського слова „кутить“, що між иншим значить „гуляти, гулятьовати, піячити, бенкетувати“; отже „кутѣва“ хоч властиво по російськи повинно бути, „кутило“ значить тільки, що „гультай, гуляка“. Та як там воно впрочім і не є, а мені здається, що такої чудернацької мови не міг добре второпати навіть інтелігентний Русин; що-ж доперва було говорити за нарід простий... Що вірші писані такою мовою не могли нікого одушевити ані в нікім збудити любови до свого рідного, про се нема вже й навіть що балакати.

Що правда, то писали ся тоді також деякі научні річі з історії, особливо з історії нашої церкви та учені грамматики руської мови; з тих однак писань не могло бути для Русинів користі хоч би вже для того, що одні з них не появлялись ся друком в час, значить, тоді, як їх написано, тільки значно а навіть дуже значно пізнійше, а ті знов, що печатались, були крім книжок згаданого Івана Могильницького писані зовсім вже чужими мовами, бо або по польськи або по латинськи або по німецьки. Писати-ж живою народною мовою не вжив ся ніхто, дарма, що навіть чужинці докоряли за се Русинам та й радили закинути церковно-славянщину, а звернути ся до свого народного слова.

Годить ся мені піднести ще й те, що в перших роках минушого століття, іменню-ж в 1806 р., тодішній австрійський цісар Франц І. оснував був або радше відновив давню галицько-руську митрополію з місцем осідку у Львові. Стало ся се з тої причини, бо з розбором Польщі дістав ся Київ, де перебували гр. кат. митрополити і під власть котрих належали також і галицькі гр. кат. Русини, під російське правління; тим-то для гр. кат. Галичан чи радше для тих гр. кат. галицьких єпископів, що перейшли при поділі Польщі під Австрію, було дуже недогідно узнавати над собою духовну юрисдикцію і зносити ся з резидуючим за границею митрополитом. Впрочім така зависимість австрійських гр. кат. підданих від київського митрополита була навіть шкідлива так для інтересів самої церкви як і для інтересів австрійської держави. Щоби отже зарадити тим всім негодам, уфундувало австрійське правительство львівську митрополію і підчинило їй все гр. кат. галицьке населенє.

Ті львівські митрополити уважались тоді і довгий ще час офіційальними представителями руського народу в Галичині; тогочасні однак обставини не сприяли сему, щоби князі руської церкви могли бути в повнім значіню того слова захитниками руського народу, щоби вони у видатнійшій якійсь спосіб могли дбати о просвіту народа і о поправу його долі. Головна діяльність перших митрополитів мусіла обмежати ся до організації своєї церковної провінції, яка задля різних причин находила ся в розстрою і упадку. Попри се змагали ся тодішні митрополити обновити замірене релігійне жите народу, вони дбали о долю так самих сьвященників як і їх вдів і сиріт, вони дбали о піднесенє блиску і поваги нашого обряду і т. п. На що вишадє звернути тут увагу, то хіба на сю борбу, яку провадив митрополит Михайло Левицький, як я вже передтим згадував, з латинською консисторією в обороні руської мови у народній школі як і не менше в обороні рівноправности та рівновартности нашого обряду з обрядом латинським. Та борба занимала тодішних Русинів і треба признати, що вона сяк-так ще піддержувала ледви тліючу іскорку народної сьвідомости. Якнхось однак замітніших наслідків для руського

письменства чи для народної просвіти не було а сеї борби ніяких.

* * *

Ось в таких то часах проживали галицькі Русини при кінці 18-ого, а в перших початках 19-ого століття. Як бачимо, то загальний стан руського народа був тоді незвичайно сумний і нужденний. Хоч австрійське правительство зараз по оволадненю Галичини хотіло прийти руському народови в поміч, то однак з тих нових порядків, які се правительство старало ся завести, не вийшла для Русинів ніяка полєкша. Самі Русини не вміли вихиснувати прихильности австрійського уряду зглядом себе і ті правительственні заходи коло підвигнення руського народа небавом зовсім устали. Верх в Галичині взяли Поляки чи радше польська шляхта і австрійська адміністрація перейшла всецїло на її сторону. Годить ся мені бо-дай піднести, що головною причиною, за-для якої австрійське правительство перекинуло ся на сторону Поляків, була ся, бо тодішній галицький губернатор барон Ганер пустив по раз перший, розуміється за польськими впливами, що до Русинів в рух слово „сепаратизм“, значить, він обвиняв Русинів в тім, немов би то вони стремили до відлуки з Австрією. Через те почали високі австрійські круги сумнівати ся у вірнопідданість руського народа і тому здали вони його зовсім на ласку і неласку Поляків.

Наш мужик зрошував своїм потом панські лани і в безпросвітку коротав своє жите менше-більше так само як і за часів небіжки Польщі. Додам ще, що в Галичині перевів тоді австрійський уряд новий поділ земель з великою кривдою для селян, бо їх надїли значно пообкоровано як також віднято майже всюди від селян громадські ліси і пасовища та передано їх панам.

Тогочасна школа була лише польська і в ній тільки калічились духово руські діти. Крім сего ціле тодішнє вихованє йшло лише в тім напрямі, щоби убивати в молодіжї всяку самостійну думку, і вищипати у неї панськість, народну безхарактерність та послухенство і преданість для державних властей.

Руська інтелігенція не мала ніякого почуття самопошани ні народної гідности і, цураючись своїм, вона переважно полячилась або, хоч і в меншій мірі, московщицалась. Ті знов інтелігентні одиниці, котрі брали ся за просвіту народа, не черпали сил в тім народі тай не вміли чи не важились вони розстати ся із тими пересудами що до простого мужика і його мови, якими вони насякали і в школі і в звичайнім житю. Тим-то й просвітна робота такої інтелігенції не могла принести жадних овочів.

І так всі області народного жита лежали відлогом; всюди царила чужинеччина або мертвота; всюди бездушність, зневіра, полохливість перед урядом і неспосібність до якоїсь нової думки або діла — всюди пусто і глухо. І вже здавало ся, що над руським народом в Галичині треба буде раз на все положити хрестик; здавалось, що сей нарід буде мусів зникнути з мапи Європи.

Боже Провидінє однак судило інакше.

(Дальше буде).

На перенесенє моцїв Маркіяна.

(6. листопада 1893 р.)

Проминуло пів століття,
Пів століття переважного,
На могилі повно квіття,
В квіттю терня много-много.

Гарна осінь, ясна днина,
Листє з дуба облітає;
Наче спомин павутина
Над могилою літає.

І як нитка павутини
Похоронна пісня вєть ся;
Від старого до дитини
Вєсь до гробу претє ся, претє ся.

Відчинили і добули
Ту ю трумну, ту соснову...
Люди, люди! Чи ви чули
Тої трумни плач і мову?

Як би чули, то з розпуки,
Виб не плакали, а вили,
І дивляб єї на руки
В бій пішли — і побідили!

Богдан Лепкий.

*) Порівнай: Руська письменність: виданє „Просвіта“, том III. стор. 68.

Відозва.

В сім році минає, як відомо, сто літ від часу, як прийшов на світ Маркіян Шашкевич. Він положив великі заслуги для нашого народу, бо він перший навчив Русинів не встидати ся свого рідного слова, бо він перший показав дорогу, якою нам треба йти, щоби здобути собі повагу між іншими народами в світі.

Наш бідний край обходить торжественно сто столітню річницю народина Маркіяна. Всюду по містах, містечках і селах устроюють вечерки і вечери в його честь; в Підлісся, його родинні селі, поставили й му величавий пам'ятник в формі хреста, у Львові відбули громадні походи на його могилу; тут і там освоюють ся інституції його імені збирають ся складки на народні цілі і т. д. і т. д. Інтелігент стає побіч селянина і робітника, молодіж побіч старих і в всіх грудах добуває ся один гимн похвальний в честь першого пробудителя галицької землі.

І нам, Русинам, яких доля кинула за море, не випадає остатись по заду в сьвяткованню сего ювілею. І ми також мусимо почувати ся до об'єкту вітання достойну і гідну честь Маркіянові, і тим способом показати нашим братям в старім краю, що ми так само. Як на чужій землі, уміємо шанувати пам'ять наших великих заслужених людей.

Тим то ми, підписані комітетові, сьміємо звернути ся до всіх Русинів в Америці от сими словами: Дорогі Родимці! Хоть ми розкинені по широкій і довгій Америці, то мусить нас тепер оживити одна думка, одна ціль, а се віддане пошесті першому каміні реви нашої вітчизни. На всіх наших плейзах мусять в тім або з початком слідуєчого року бути встроєні концерти, вечерки або який інший обхід в честь Шашкевича. Ми мусимо звеличити його імя, аби старий чи молодий як і дитина-школяр знали, хто був Шашкевич, що зробив і чим він є великий і заслужений для нас.

Но тоє возвеличене Маркіяна не може обмежити ся лише на слова; ми мусимо се віддане чести показати також і ділом. Ми знаємо, що в старім краю сиплять ся фонди на рідну школу, ми знаємо, що всі Русини добровільно оподатковують себе і тягнуть ся з послідного на народні цілі, хоч кождий з нас знає, як тяжко в краю о гріш. Богу дякувати. Нам тут в Америці легше о хліб і о пені і для того, чи можемо ми обоятним оком дивити на се, як наші брати кладуть на народнім жертвеннику свої лепти для народного добра, а ми з своєї сторони малиб бути рівнодушними і нічого не дати?

Ні, і ще раз ні! Ми мусимо помочи нашому краю і показати, що й нам добро рідної школи лежить на серці. Для того ми просимо, щоби при всяких Маркіянових обходах збирали ся добровільні складки, щоби по церквах наше Вс. Духовенство відправляло парастаси по Маркіяні і заряджувало разом збирання жертв, щоби взагалі не проминула ані одна нагода, при якій не зібралоб ся дещо на повиспу ціль. Всі ті жертви утворюють один фонд під назвою „Ювілейний фонд ім. Маркіяна Шашкевича“ і він піде на шкільні цілі в старім краю.

Ми певні, що наша американська Русь не повстидає ся. На бік всякі неагоди і сварні! Нехай всіх нас Русинів в Америці зв'яже під теперішню пору одна ідея: „Сьвято Маркіяна!“

Всякі жертви на Ювілейний фонд імені Маркіяна Шашкевича просить ся посылати на адресу касієра, S. Jadowky, Box 76, Jersey City, N. J.

За Комітет:

о. Йос. Чаплинський, предс.,
167 Hall Ave., Perth Amboy, N. J.

Ів. Мартон, заст. предс.,
Whiting, Ind.

Сем. Ядловський, кас.,
Box 76, Jersey City, N. J.

Вол. Касків, секр.,
10 Chmelnysky St., Ansonia, Conn.

Сьмішне.

Перший: Будь ласкав, товаришу, позич мені десять доларів...

Другий: Дуже радо (шукає в кишені). Даруй, не маю коло себе калитки... Забув...

Перший: Дома?

Другий: Дякую, всі здорові, Богу дякувати.

Хорій: Пане доктор! що можу нині їсти?

Лікар: Що лиш вам гаразд смакує...

Хорій до жінки (що її страх боїть ся): Жіночко, що мені гаразд смакує?

— Знаєш, товаришу, я для своєї жінки дуже добрий чоловік...

— Справді, жартуєш хіба?

— Я не бороню жінці нічого... Може собі бажати, що схоже.

— Якто?

— А так! Най собі вона бажає навіть, щоб я їй поставив золоту палату... я не бороню їй бажати. Сеж нічого не коштує!

Плентаєть ся бідний мужик дорогою, аж тут їде польський граф... Мужик скинув капелюх, бутний шляхтич, щоб трохи насьміяти ся з бідного селянина, питає насьмішливо:

— А відки ти, хлопе?

— З тамтого сьвіта, чесний пане...

— Ов, аж з так далеко? А бачив ти там що нового?

— Огого! Бачив всео...

— Що ж там роблять наші браця-шляхта, касієри від банків, старости, графи і проца „добже уродзона раса“?

— Гей, пане, вам таки всюди добре! Ту панусте і там нічого не робите. Сидять собі всі ті „добже уродзони“ аж по шию в смолі, у великих баняках, лиш „рогатуфку“ видко, тай присмажують ся мов пампухи... А мужицтво, хлопці таки всюди бідні: рубають безнастанно ломаче, тай підкладають огонь під панями, щоб їм було тепло...

— Хлоп, сьвіня...

— Та я вам, ясний пане, також послужу на другім сьвіті...

Молодий урядник посилає свій суджений почтою свій портрет з написом на пересилковій адресі: — Проба без вартости.

— Жінці записую тисячку...

— А як ваша жінка по вашій смерті віддасть ся?

— То записую ще дві тисячки тому відважному чоловікові, що відважить ся з нею оженити...

По виборах в селі Хрунькові.

Війт Пацюк: — Ну, Грицю, і стало ся тобі що злого, що дав голос на пана грабійого Коритковського? Пятку взяв грабійого в руку цілував, драгді заїдав, ковбасою попирав, а пивом попивав? Чи ж треба було так боїти ся і стидати ся?

Гриць Хрунюк: — Алеж мене тепер всі люди, хрунем називають... А от недавно тому читали в читальни, що за хрунів знають навіть горобці і — я тепер бою ся глянути на гиляку, де сидить горобець! Бою ся: а нуж цьвірінкне: хрунь, хрунь.

Війт Пацюк: — Сьмій ся з того Грицю! Таж мене всі в громаді називають вже від шістьох літ злодієм, а я собі з того нічого не роблю...

Гриць Хрунюк: — А ще далеко до других виборів?

Сліпий:

Жебрачка входить до господаря і просить о милостиню для свого сліпого чоловіка.

— А деж той ваш сліпий чоловік?

— Стоїть за дверми й дивить ся чи жандарм не находить! — відказала баба.

На весілю.

— Ганю! Чи вийшлаб ти за того Івася?

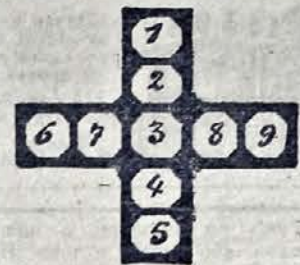
— Та вийшлаб...

— А маєш в що убрати ся?

— Та маю!...

— А умієш ти робити?

— Ет, розбалакалисье ся...

Мала фарма майже даром!

Розв'яжіть подану загадку та пришліть як найскорше. Хто її добре відгадає і пришле вам, дістане малу фарму, то є 10.000 квадратних стій доброї, сухої землі в Нью Джерсі. Доплатите тільки \$39.00, яку то суму можете сплачувати по \$5.00 місячно. Спробуйте, а не пожалуйте свого щастя. Будете мати Ви і Ваші діти пам'ятку від нашої компанії.

Маєте тут 9 квадратів. Впишіть в кождий квадрат одно число від 1 до 9 в сей спосіб, щоб по доданню чисел по кождім боці вийшла сума 23. Ті лоти є в добрім положенні. Титул власности є чистий, то значить, що на землі не тяжить ніякий довг. Усе чисте і ясне. Тому, Родимці, спробуйте відгадати сю загадку, щобсье могли дістати в дарунок сю фарму. Пишіть на адресу:

E. OLIVER, Mgr.,

26 Cortlandt St., Dep. A., Room 117, New York City.

Новина, якої ще не бувало!

Купуйте! Читайте і давайте читати Вашим знакомим!

СІЧИНСЬКИЙ НА ВОЛІ!

Під таким заголовком вийшла на днях з друку нова книжка, де написано, як утікав М. Січинський з тюрми, яку за ним Поляки вчинили погоню, а при кінці поміщено пісні на честь Мирослава.

Ціна сеї книжочки лише 15 ц.

З великим портретом Січинського 25 ц.

Посилайте сейчас замовлене, бо наклад невеликий.

Сагайдачний 25 ц.

Цар-Соловій, Казка 15 "

Чудна Катаринка 10 "

Фармазони, або Як то тринадцять срібнаріських господарів записали ся чортові і як то они за сім літ, сім місяців і сім неділь дуже забагатіли 25 ц.

Історія церкви 25 "

Українство і москвофільство 25 ц.

Люди, біографічно-літературні нариси з портретати 60 "

В царстві сатани 75 "

Без родини 40 "

В поті чола, І. Франка 30 "

Відки взяли ся наші домашні звір'ята і ростики 15 "

Нетри, дуже гарне оповідане 1.10 "

Русини а Москалі 20 "

Русини а волоська віра 15 "

Перехрестні стежки, незвичайно гарна повість Ів. Франка 1.50 "

Щасте, здоров'є і масток 10 "

Найкрасні пісні, вибір 20 "

Народні дівочі пісні 25 "

Новий збірник народних пісень, дум, думок, коломийок і пісень весільних 25 "

Про полові справи 25 "

На далекий півночі 45 "

Історія боротьби віри з наукою, Д. Дрепер 50 "

Молода Україна 1.00 "

Історія за благородну Мелюзину і за всякі її пригоди 25 ц.
Канадійські оповідання 15 "
Історія про Гарну Магелону 25 "

КАЛЕНДАРІ

Наші календарі імпортовані впротє з старого краю, відзначають ся гарним змістом і низькими цінами; замовляйте КАЛЕНДАРІ сейчас, не чейайте, бо розійдуть ся.

на 1912 рік

маємо слідуєчі календарі:

Загальний Календар. Хто його вже мав, то знає, що він вистарчить за добрих три. Всюду коштує він 1.00 — у нас 75 ц.

Календар Просьвіти. Історія життя руського народу і його борби за свої права в тім Календарі описані як найдокладнійше. Коштує лиш 50 ц.

Приятель Жовніра 30 ц.

Запорожець 40 "

Хлібороб, календар для фермерів з образками 30 "

Америк. календ. „Союз“ 40 "

Пресвята Родина 30 "

Маріанський Календар 30 "

Місіонар 30 "

Кишенковий календар з нот. 10 "

Календарин підручний в шкіряній гарній оправі з нотесом до записок і мапам 35 "

В ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ:

Wesoły Towarzysz 30 c.

Wielki Kalend. Powieściowy 30 "

Kalendarz Wszechświatowy 30 "

Przyjaciół Żołnierza 30 "

Najświętsza Rodzina 30 "

Kalendarz Mariński 25 "

Kalen. Serca P. Jezusa 30 "

Skarb Rodzinny 50 "

Kalen. Uniwersalny, Tom I 65 "

" " " II 65 "

Книжки висилає ся лиш за попереднім наділаннем грошей. — Наші каталоги даром.

Пишіть на виразну адресу: D 27

Ruska Knyharnia, 850 Main Str., Winnipeg, Man., Canada.

Новий вибір русько-українських рекордів.

Грамофони продаємо на силани; рекорди в мовах: русько-українській, польській і інших.

Депозит \$5.00 принесе до Вашої хати 20-доларову говорячу машину разом з 12-ма куєниками пісень, вальсів ітд.

У власнім інтересі Ви. Купуючи так місцевих як і з околиці, радимо, перед закупком якогось грамофона, зайти ласкаво до нашого складу і оглянути наші говорачі машини; се зовсім не обов'язує нікого до купна.

Як Вас цікавлять золоті ювілейські виробі, посідаючи повну гарантію, то важайте спелетати, кватейми та іншими ювілейськими річима.

Наш склад є отворений кождого дня до 9-ої години вечером а в неділі цілий день.

Натальог висилає ся даром.

GLOBE RECORD & SUPPLY CO. DEPT. T.

131 E. 7th STREET
NEW YORK, N. Y.

Книжки

котрі можна дістати в друкарні „Свободи“:

Ангел та пустельник	15
Америка	15
Американець, веселий образ з життя народу	15
Бери та читай	30
Борба клас і чому робітники організують ся	15
Весела книжочка з образками	35
В Старім і Новім краю	25
Гостина сьв. Николая, драматична гра для дітей	10
Доля галицької сироти	5
Дещо про звір'ята	30
Дещо про праяз і суди	10
Дорога до свідомості	10
Емігрант	15
Журавлі	10
Житє, зарібки, організації і т. п. в Зл. Держ.	15
Зуб за зуб	10
Казки за Циганів	10
Коротка історія Руси	10
Капітал і праця	15
Казки про Жидів	15
Книжочка рахункова	50
Марія	10
Монгострадальний народ	20
Народний рух астр.-угор. Русинів	15
Оповіданє про Алї Бабу і сорок розбійників	20
О підземних скарбах	25
Оповіданя про заздрих богів	10
Про нутро землі	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Рицар і смерть	5
Розмова Поляка з Русиним	10
Релігійні вірованя	20
Русько-англійський тлумач	60
Слово ч. 5.	15
Слово ч. 6.	15
Страшна пімста	20
Смерть	10
Степові люди	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітничка драма	15
Товаришка ворожка	15
Хто з чого живе	15
Унія в Америці	20
Які то є люди на землі, з 20 образ.	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Хлопська доля	5

Друки.

Метрики шлюбні	3
Метрики смерті	3
Помяник за померлих	10
Папері листові з вінетами, оден.	2

Молитвенники і книжки богослужбні та релігійні.

Звичайна оправа.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хліб душі	60
Хліб душі, латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Друг душі	50
Горі Серце	34
Ізборник Церковний, малий	70
Ізборник Церковний, мал. лат. бук.	70
Молитвенник, галицький	66
Псалтир, малий	1.20
Сокровище Душі	80
Зборничок	55
Збірничок найкращих пісень цер.	10
Ангельський хор, збірник народно-церков. пісень під нот. ч. I.	25
Ангельський хор, часть II.	5

Гарна оправа.

Бог Надежда Моя	2.00
Хліб Душі	1.80
Хліб Душі, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Душі	1.30
Горі Серце	1.10
Молитвенник	1.80
Молитвенник, латинськими бук.	1.80
Зборник	1.90
Зборничок	1.30

Замовлення належить висилати на адресу:

СВОБОДА,

83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Михайло Угорчак, 204 WEST 148 ST., NEW YORK CITY.

РУСЬКИЙ ХАРАКТЕРИЗАТОР,

виписує різні українські і інші костюми та предмети і характеризує по низьких цінах. Замовлення приймає що найменше на 8 днів перед представленням.

Петро Ярема

РУСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

виписує нерідкі на весілля, хрестини і всі інші застави.
115 Ave. A.,
NEW YORK, N. Y.
Телефон: Orchard 2568.

ЖІНКИ! Учіть ся акушерії в нашій школі або у себе в дома. Наука у вашій рідній мові. Станьте ся незалежними. Наука триває 3 місяці; по її скінченню видаємо диплом. Адресувати: Dr. C. DEUTSCH, School of Midwifery, 229 E. 14th Street, New York, N. Y.

R. J. GLICK

Агент асенураційний від огня.

Офіс знаходиться в WILLIAM MCCONNEL BUILDING (15-30)

SHAMOKIN, PA.

Російсько-Американська Лінія

Найгарніші, найбільші і найкорші паропходи, удержуючі правильний пасажирський рух поміж Росією і Америкою без пересадки у ніякій посередній пристані.
Нові, двоштурбові пасажирські кораблі „ЦАР“, „КУРСЬ“, „РОСІЯ“.
До Роттердаму 8 днів, до Лісабона 11 днів.
\$33.00 — III класу — \$35.00
\$45.00 — II класу — \$47.00
\$65.00 — I класу — \$75.00
Найближчий від'їзд корабля з Нью Йорку: „КУРСЬ“ — 10-го лютого 1912 „ЛІТАУНІЯ“ — 24-го лютого 1912
По більшій подробці просить ся звертати до наших агентів або до генерального заступника: A. E. JOHNSON & CO. 27 BROADWAY, NEW YORK, N. Y.

Хвиште журбою об землю усі неписьменні!

Пришліть нам 1 дол. 75 цит. (\$1.75) а ми Вам пішлемо 100 листів, 100 конверт і гарну канцелярську печатку в Вашім імені і навіском а також і Вашою адресою; се заступить Вам місце у всяких случаях і охоронить Вас від многих неприємностей. Пишіть до:

Importing House „Progress“

330 E. 15th Str., Dept. B. NEW YORK, CITY

РУСИНИ ПІТСБУРГА

Чи Ви знаєте

ЩО ГРОШІ ТО СИЛА?

Старайте ся пізнати та пізнати складати свої ошадности в стейтовім Банку на розі вулиць

Carson і 14 ст.

Сей банк є одним з найстарших і найпевніших банків, що цілковито забезпечує Ваші ошадности. У нас складають ся гроші церковні, братські, сирітські і ин. Кождий, що має у нас гроші, отримує на бажанє звіт стейтових контролдорів. Продаємо КОРАБЕЛЬНІ МАРТИ на найліпшіх ліній, а ГРОШІ до краю висилаємо по поштовім курсі.

GERMAN SAVINGS & DEPOSIT BANK

COR. 14th & CARSON STS.,

South Side Pittsburgh, Pa.

И. Е. Рот, през., А. П. Міллер, кас., Ол. Бучак, урядн. банк.

THE FIRST NATIONAL BANK OF MINERSVILLE, PA.

Капітал \$50,000.00.

Надвипшка і нерозділені зиски \$100,000.00.

Заснований 1864 року.

Провадить загальний банківський бизнес. Видає міжнародні моні ордери, драфти і пересилає гроші до всіх частин сьвіта. Позичає гроші на реальности. Депозита сего банку подвоїли ся протягом послідних 5 літ і виносять тепер около \$500,000.00.

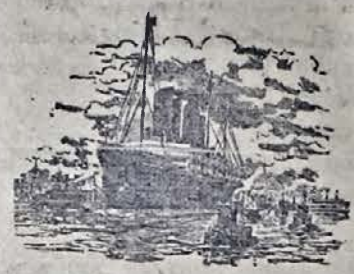
Банк пересилає гроші через фірму Knauth Nachod & Kuhne, New York, N. Y.

Григорій Мунашевський Член Р. Н. Союзу.

ТАНА ПРОДАЖА ШИФКАРТ.

Телефон: Nr. 587. Orchard.

ОДИНОКА РУСЬКА АГЕНЦІЯ ШИФКАРТОВА В НЬО ЙОРКУ.

Хто має замір їхати до старого краю, або спроводити кого до Америки, нехай удасть ся до мене, я вею ручу за найліпшу услугу.

Удавайте ся особисто, листово або по телефоні до: **G. KUNASHEVSKY, 179 East 3rd Str., New York, N. Y.**

ВВАЖНЕ! По причині конкуренції між лініями, можете від нас відіхати до Старого Краю найменшим коштом на добрих, поспішних шифах на Гамбург, Бремен, Роттердам і Антверпен.

Жиючим подальше від Нью Йорку, завчасу замовляємо місця на шифах, як і наші агенти зустрічають пасажирів на станції (derot) в Нью Йорку. Ми стараємо ся о вигоду пасажирів, як також і про їх багажі і нічліг.

ВИСЛАЮ ГРОШІ ДО ВСІХ ЧАСТИЙ СЬВІТА, скоро, точно і тано. Мілья гроші на старокраєві, на американські після найвишого курсу.

КРАЯНИ! По що йти до чужих, котрі Вас не розуміють, коли можете удати ся до добре знаного, авторизованого агента і високо кваліфікованої Руської Агенції в Нью Йорку. Прому Пов. Членів Р. Н. Союзу звернути на се увагу.

НАШІ РОДИМЦІ БУДУТЬ ВПОВНІ ВДОЛЕНІ ТЮТЮНОМ БУЛ ДУРГЕМ.

Нема більшої розкоші для курця, як добрий пахучий тютюн. І власне таким тютюном є „Бул Дургем“, який попри свій аромат і всі інші знамениті прикмети має і ту добру сторону, що є незвичайно дешевий: полотняний, вигідний до ношеня мішочок коштує всего лиш 5 центів. Сей тютюн є пригожий до люльки і до роблення цигареток.

Причина того, що за так дешеvu ціну продає ся тютюн першої якості, в та, що Американська Тютюнова Компанія, що виробляє і продає тютюн „Бул Бургем“, виробляє його величезними масами. Сей тютюн можете дістати у кожного продавця.

Наші родимці, закуривши раз тільки папіроса або люльку з тютюном Бул Дургем переконують ся наглядно о його знаменитій якості і стануть загорілими прихильниками того тютюну. Бо сей тютюн є крайній і фабрикований як раз неначе виключно тільки для наших людей.

Побіч знаходиться оголошенє про сей знаменитий тютюн.

Правдивий

“BULL” DURHAM

єсть загально уживанням тютюном до люльки і на цигарети. Можете скрутити сорок цигареток з тютюну, находячого ся в однім 5-центовім полотнянім мішочку. „Бул Дургем“ тютюн до куреня в полотнянім мішочку можна дістати усяди за 5 центів.

Пачка цигаретових паперців дає ся даром.

BLACKWELL'S DURHAM TOBACCO CO. STOCK OWNED BY THE AMERICAN TOBACCO COMPANY.

Позахатні робітники.

Робітники, виставлені на холод і вохкість, уникнуть докучливих болів ревматизму і невралгії, уживаючи д-ра Ріхтера „Pain Expeller-y“ в хвилі, коли почують перші кольки (ломаня).

Сей лік має запевнену постійну славу від 43 літ. Уживають його скрізь по цілім сьвіті, а дістати його можна у всіх другсторях Злучених Держав по 25 і 50 центів за фляшку.

Уживайте його також в случаях напруження мускулів, звихнень, болів в суставах, в боці і в грудях, болю зубів, уший і жолудкових корчів.

Повне поученє в руській мові знаходиться в кожній коробці.

Будьте уважні і вистерігайте ся численних наслідвань. Правдивий Pain Expeller знаходить ся тільки в такій коробці, яка тут представлена на образку.

Сей лік виробляють

F. Ad. Richter & Co.

213-215 Pearl Str., New York City

Найвище забезпеченє \$100,000.00

Читайте з увагою! Не дайте дурити ся агентам крикливою і брехливою рекламою. Як вам хто говорить, що ручить за се або те, то ви запитайте цагана, чим він ручить і де його зарука? Відвільний Агент і банкір складає заруку в державну касу. Заки покірате кому свій гріш, чи то до перекозани, чи перекозани до старого краю, поперед переконайте ся, чим і як хто ручить за ваш тяжко запрацьований гріш. Я вложив в державній касі **СТО ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ.** як заруку для вас

Тому памте, що треба уникати непевних банкірів. До ваших послуг старий, опитний Агент, який вислає 100 корон за \$20.43, 200 корон за \$40.85, 500 корон за \$102.00, 1000 корон за \$204.00. Продає шифкарти до Європи і до Америки, робить контракти, повноваства та помагає в військових справах, а усе те робить **дешево, совісно і точно.**

Пішіть по подробці курсу і ціни шифкарт. Відповідаю відвотною поштою, а всьма пораду даю безплатно.

HENRY J. SCHNITZER

141 Washington St., New York.

23-48

Найвище забезпеченє \$100,000.00

Жите в морських глибинах.

Рік річно мільйони людей переїжджає широкі моря і океани. Ми всі, живучі на отсій новій землі, заки добились до „обідньої“ доларової країни, рівнож мусили переплисти широкий Атлантийський океан. Дісталисьмо ся тут модерними, великанськими пароходами, з яких кожний вигідно може примістити у своїм нутрі ціле село або містечко. А однак мимо своєї величини кожний парохід в порівнянню з величиною моря є дрібніший і слабший від оріхової лущини.

Кожний з нас знає, що у морській воді живуть тисячі риб та всіляких сотворінь. Цікаві Ньюйорчани можуть безплатно подивляти многи з тих дивних і чудернацьких сотворінь в величезнім акваріум, що знаходиться на самім полудневім шпилі ньюйорського острова, на так званім Батері плейя.

Усі ті морські єства ловлять сітями; а однак кілько то є таких, що їх сітями не мож засягнути: звісно, що море має величезні глибини. Уявіто собі таку морську глибину. Незакрита сільська студня, маюча глибини всього 20 до 30 стіп видає ся нам пропастью, коли з гори глянемо на її чорне плесо. А яка то пропасть мусить бути, коли її дно знаходиться ся кільканадцять або і кількадесять тисяч стіп глубоко!

Людський ум, що старає ся все пізнати і розяснити, забаг пізнати також ті страшні бездни океанів. І многи учені посвятили ціле своє жите на се, щоб розслідити тайни морських глибиней.

Довгі віки загальною була гадка, що у таких великих морських глибинах нема ніякого життя, що все, що живе у морі, держить ся виключно близько верхньої води, стикаючої ся з воздухом. Думано, кількатор стіп глубоко нема уже ніякого життя, лиш чорна, глуха пустка. Розумовано, що подібно як на вершках високих гір, покритих вічними ледами і снігами всяке жите є немислиме, так само немисливим є жите у глибинах моря, бо там не дістає ся ніодин луч сонця, бо там панує вічна тьма ночі, вічний холод. Рівнож жите там уважано немисливим і з тої причини. Вода, як і всякий предмет на землі має свій тягар, або говорячи по ученому, тисне на свою підставу. Зваживши, що в глибини кількадесять тисяч стіп таке тиснене води мусить бути величезне, виглядало-б, що і з тої причини всяке жите є там немислиме. Лим уявим собі таке тиснене. На всякий предмет, маючий квадратний ярд поверхні, в глибині 15.000 стіп тисне стовп води з силою, рівною ся татарови 10 мільйонів фунтів. Є се тягар рівняючий ся вазі величезного тягарового желізничого поїзду, наладованого у черть желізом. Але тут заходить одна kwestія. Колиб такий тягар тиснув на сей предмет лиш з одного боку, приміром з гори, то не улягає сумнівови, що він в мить розтолович би його на порошок. Позаяк се тиснене розділює ся однак на всі боки того предмету, то є воно тисне його і з гори і з долини і з обох боків, тому се тиснене рівноважить ся. Сей предмет зменшує лиш рівномірно свою величину, але не розтолучує ся.

Сказалисьмо вгорі, що в дуже великих морських глибинах панує вічна ніч, позаяк через таку грубу верству води не можуть перебити ся промінні сонця. Се зовсім природно. Крізь ню бачимо дуже добре. Але обернім її кан-

том до ока, так, що мусимо глядіти крізь грубу на кілька стіп верству шкла, а побачимо, що і прозачне шкло, коли його є груба верства, тратить свою прозачність. Се саме є і з водою.

З тих то причин довгі літа загально гадали, що в великих морських глибинах нема ніяких живучих сотворінь, що там серед темряви панує глуха тиша смерті. Але чоловік старає ся усе збагнути, усе розслідити і наконєць найшов способи, щоб переконати ся, чи дійсно в тих чорних безднах брак всякого життя. І показало ся, що давна гадка була блудна, неправдива, бо навіть в найглибших безднях океанів кипить буйне жите, богате і повне в ріжнородности. Позаяк однак пануючі там условини життя суть цілком інші, як під самим плесом води, позаяк нема там ріжнородності в порах року, ні поміж ночью а днем, позаяк панує там вічний спокій і тиша, бо найстрашніші хуртовини не в силі порушити водами аж до таких глибин, тому і не диво, що мешкаючі там єства суть зовсім інші, зовсім неподібні до тих, які ловимо сітями у морі під самою верхнею водою.

Дехто може здивує ся, що говорячи про морські животини в глибинах океану не згадуємо зовсім про рослини. Се природно. В місцях, де море є плитке, то є дно знаходиться ся всього кількатор стіп від верхньої води, там і на тім дні ростуть цілі фантастичні праліси усяких морських рослин. У таких глибинах однак, де вже не доходить проміне сонця, перестають рости рослини, позаяк до їх життя і розвою є необхідне світло сонця. Тому то говорячи про жите в глибинах морських, мож мати на увазі тільки світ звіриний.

А дивні суть звірі, добути з тих глибиней. Передовсім риби. Вони всі суть м'ясожерні та відзначають ся правдивими розбійницькими прикметами. Їх будова є дивна. Голови мають величезні, заосмотрені широчезними пащами, о острів великих зубах. Ненаїстні сі сотворіння мають великі жолудки, у яких можуть змістити сотворіння більше від себе. Через се наїдена риба виглядає так: з переду велика голова, майже на двоє розривана величезною пащею, а зараз за головою два або і три рази більша куля, себто рибячий жолудок. Деякі знова риби виглядають як вужі сірої темної краски. Ті знова риби, що живуть у таких глубокостях, де не панує ще цілковита ніч, лиш гейби приміром, нераз мають величезні очі, що займають пів голови. З тих риб, що живуть вже серед вічної ночі, дуже багато є таких, що зовсім не мають очей. Найцікавіше однак є се, що ті риби, що мають очі, посідають також і свої власні ліхтарні. Се суть дрібні бородавочки, находячі ся по боках тіла, або на голові, коло очей, які світять дрібним світлом, як пр. очі kota в ночі, або головка сірника з фосфором, легенько потерта. Сі ліхтарні мають подвійну задачу. Передовсім їх світло хоч в части освічує темряву і помагає рибі побачити добути, а по друге воно ошоломлює дрібніші риби, які збігають ся до них зрадливих ліхтарок і в сей спосіб стають легко добичею ненаситного обжори.

І не лиш риби, але і численні раки, слимаки і хробаки, живучі у тих глибинах відзначають ся прикметою самосвітла. Правдоподібно воно служить їм до сих самих цілей, що і рибам.

Число всяких сотворінь, живучих у морських безднах є дуже велике. Всякий з нас певно знає губку, жи-

вану по школах до стирання таблиць. Отже ся губка є нічим иншим, як лиш кісткою звірятка, що живе у недуже глибокій морській воді. Се звіря є нерухомо приросле до морської скали і тому на перший погляд ока подобає скорше на рослину, як на звіря. А однак воно має шкіру, щось наче рототі отвори крізь які влітає пожива до жолудка; молоде покоління губки свобідно плаває в воді і доперва з віком тратить спосібність руху і причіплює ся до якогось підводного предмету. В мягкім, галереватім тілі губки знаходиться ся рогово-волокнистий кістяк, який по видобутку губки на верх і висушенню її, дає се, що ми купуємо і уживаємо як губку. Так само і в найглибших морських безднах стелять ся по дні всілякі інші роди губок, маючі найчастіше червону або помаранчеву краску. Сі губки у чорних безднах морського дна творять правдиві праліси.

Загалом взявши усі істоти, що живуть у найбільших морських глибинах, ріжнять ся від своїх своїх, що живуть під верхнею водою, величиною тіла, будовою і барвою. Так приміром деякі раки, що живуть так глубоко, мають довжезні а дуже тоненькі, майже нитковаті ноги. Вони зовсім не мають очей, але за те незвичайно острі прилади дотику, що дозволяють їм давати собі знаменито раду напощаки.

Одним словом серед сеї вічної ночі, у холоді, в бездонних пропастях моря живуть тисячі єства о найдивніших формах, борють ся між собою, множать ся, і творять зовсім окремий світ, в повні приновлений до незвичайних умовин, пануючих у сім незнанім до недавна світлі.

Добрі ради.

Що робити як з рани тече дуже кров.

При скаліченнях тече дуже кров, коли скалічить ся котру головну жилу, якою кружить кров. Як не дасть ся скоро помочи, скалічений може в кількох мінутах скінчити. Треба в такім

випадку пальцями здусити рану і так тримати, доки не приїде лікар. Коли рука зболить, то взяти камінь або що инше тверде, за велике як яйце куряче, завинути в шматку, приложити до рани і обв'язати сильно. Але не лишати хорого самого, бо через порушене може камінь, посунути ся і кров може на ново зачати текти.

Перша поміч при затроєнях.

Як хто затроїть ся аршеником, даєсь йому зараз молока, білок з яйця розпушений у воді або оливу і що на прочищене. — Як квасами, то даєсь порошок з крейди у воді, або мило розпушене у воді. — Як грибами, то даєсь сильної кави, або чаю, вина червоного або вивару з кори дубової і чогось на воміти; голову поливати зимною водою і не дати заснути.

Ледівня без льду.

Налити до кітла свіжої зимної води з керниці, всипати до ньої пів філіжанки соли і до сего повкладати ботлі з молоком, тарілку з маслом, взагалі усе, що хочемо мати свіже і зимне, розміщене в бляшаних пушках. Можна рівно-ж поставляти ботлі з водою до сеї імпровізованої ледівні, а буде ся мати завжди свіжу і зимну воду до пиття.

Як що дістане ся до она,

то найборше вплине, коли впустить ся до ока троха чистенької оливи. Кажемо виразно — чистої оливи, уживаної до їди, а не тої, що уживає ся до машин.

ШИФКАРТИ

до краю і з краю продає найдешевше народний офіс
J. WOYCİK,
409 E. 5-th Str., New York City.

Др. Гогенберг (Hohenberg)

Тел. 3615 Орчард. 608 E. 6th Str., New York.
Знаючи цю. Годним з численних подяк, говорять по українськи, має за собою довголітню практику, лічить всі застарілі грудні і жолудкові недуги за допомогою свого спеціального Remedium, одбутого власним досвідом. Удавайте ся до нього з довірим. На листи відвортна відповідь.

ПОЗІР ЗЕМЛЯКИ!

РУСЬКО-ПОЛЬСЬКА КАНЦЕЛЯРІЯ НОТАРІАЛЬНА для СПРАВ СТАРОКРАЄВИХ,
99—103 AVENUE C., NEW YORK, N. Y.

полагаючи скорше, дешевше і в фаховим аналізі річи і устав красних всілякі старокраєві справи процесні, спадкові, ґрунтові, маєткові, табулярні і війскові а також виробляє всякого рода документи старокраєві, котрі бувають потверджені через тутешній ц. і к. консулят, — мають отже силу і важність уряду в краю.

ЗЕМЛЯКИ! Удавайте ся отже в кожній старокраєвій справі і то в власнім, добре зрозумілім інтересі, — в ціллі довірим тільки до повнішої канцелярії, якої однією компетентної а знайдете там все сумлінно і фахово пораду і поміч.

Порада безплатно відвортною поштою.

JOSEPH MANL, Notary Public, 99—103 Ave C, New York, N. Y.

УВАЖАЙТЕ ЗЕМЛЯКИ.

Коли Ви неправно переслідувані, коли Ви через яку босів або їх представителів зістали поважені, коли від Вас вимагають під грозовою неправих річей, коли хочете вислати своє право, яке конституція сеї великої республіки Вам гварантує і у всіх клопотах авертайтесь до мене записаного адвоката ставового під адресою, яку подаю при кімн. (А не до тих, що оголошують свої офіси в невластні-нависки, бо такі не суть адвокатами, тільки користають з нагоди Вашого і єванія ріжнців поміж канцелярією а адвокатом а ріжнців єсть така, як виклинений старий кабат генерала а комедеруючий генерал. Они представляють ся Вам яко адвокати, їм спускається на се, їм вірите і віддаєте остаттвй ґрім). Годним безплатної поради що дня від 7-ої до 9-ої години вечір а для вигоди робітників в неділю від 1-ої до 3-ої години пополуно.

JOSEPH HELLER, Adwokat i Notar, 124 Essex Str., New York, N. Y.

Проч зі смутком!

На виплату по 10 цнт. денно.

Наколи зобов'язете ся платити по 10 центів денно, то пішлемо Вам на кредит сей прехороший грамофон плитовий, wraz з 12 музинними піснями, полькою, вальсів і т. д., які самі собі виберете. Пишіть по інформації і каталоґ рекордів, залучуючи марку на пересилку.

LIBERTY COMMERCIAL CO.,
Dept. Z., 343 E. 9 Str., New York, N. Y.

ШАНОВНА КОМПАНІЯ!

Так грамофон як і рекорд дістав а в добрім стані, за що складаю Вам сердечну подяку. Рати буду старати ся скорше сплатити, позаяк не знаю ніякої ліпшої і веселішої розважки, як через Ваш гарний грамофон. Ще раз сердечно Вам дякую. Життєвий Л. Зейтс-ський, 142 Dale str., Muskegon, Mich.

Подібні листи одержуємо від кожного коштумера.

Головний Уряд „Р. Н. С.“ на роки 1910—1912:

Духовний управитель:
о. Мих. Балог, R. 9, Box 8, Butler, Pa.

Предсідатель:
Дмитро Капігула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Теодозій Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шарпона, 524 Pine and Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Константин Поступак, McAdoo, Pa.
Теодозій Касків, Newark, N. J.

Радні:
Іван Глова, Shamokin, Pa.
А. Стефанович, Ambridge, Pa.
Й. Ялечко, Ramey, Pa.
С. Маркович, New Alexandria, Pa.
В. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добот, Lansford, Pa.

Організатор:
Ілько Моранець, 1441 Emma Street, Chicago, Ill.

Головна Канцелярія „Р. Нар. Союзу“
находиться під числом 83 Grand St.,
(у власній домі) Jersey City, N. J.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

СКАТДЕЙЛ, ПА. Бр. сьв. І. Христителя, від. 36 подає до відомості, що на мітингу дня 21. січня 1912 згідно з постановою статута § 355 старий предсідатель, П. Куленіч зівстав суспендований з уряду а на його місце зівстав вибраний І. Корба. — І. Корба, предс., М. Капігула, секр., І. Коваль, кас.

ЧІЗГОЛМ. МІНН. Братство сьв. О. Николая, від. 37. подає до відомості, що річний мітинг відбувся на дня 21. січня 1912 і зівстав вибраний новий уряд як слідує: Онуфер Кир, предс.; Петро Жентичка секр.; Мих. Косаяк касієр; заступ. пред.: Лукаш Сенко; заст. секр.: Ілько Лазоришак; заст. кас.: Іван Окаль; капітан: Юрко Худик; дозорці хорих: Мих. Супереба, Мих. Білю. Котрі члени не належать до Братства тільки до Союзу то мають платити 15 центів до Братства за обслугову їх в Братстві. — Петро Жентичка, секр.

МАЙНЕРСВІЛ, ПА. Бр. сьв. О. Николая, від. 78 подає до загальної відомості, що на дни 21-го січня 1912 зівстав вибраний новий уряд: Вас. Крамар, пр.; Дмитро Котляр заст. пр.; Антін Марцінко, касієр; Стеф. Пихович, заст. кас.; Мих. Гнат, секретар, Петро Семанчик заст. секр.; Іван Савчак капітан; Прохор Іванчик дверник; Михайл Міню і Стах Скіяр дозорці хорих; Антін Драбів і Роман Мельник контрольна комісія. Всі справи, які належать до діловодства секретаря проху писати на нову адресу: Michael Hnat, Box 92, Mineville, Pa.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Р. Тов. „Тисьменішч“, від. 144 дає до відомості, що в місяці лютому, марці і квітні, вступ вільний до Тов., а до Р. Н. Союзу після статута Союзного. Товариство платить \$5.00 тижневої запомоги в разі недуги члена. Мітинги від 1-го січня 1912 р. відбуваються в першу суботу місяця. Напоминаєся усіх членів, щоби се добре запам'ятали. Звичайний мітинг відбувається дни 3-го лютого. Усіх членів просять ся о точне прибуте о год. 7½ вечером. Пригадуєся, що котрі члени

довгують, мають вирішити свої залежності. Невивішений ся член і урядник на сей мітинг точно на означений час заплатити кару, 50 ц. член, а 1 дол. урядник. Галія кожному знана: 7-ма ул. ч. 134. тільки змінено кімнату, бо коли мітинги відбували ся від „бек“, то тепер будуть відбуватися ся від фронту. Хто має яку справу, або хоче поради нехай го-лосить ся під ч. 162 Е. 3 стр. до організатора і секретаря „Тисьменішч“ (А. Зубрицький). Всі кореспонденції просять ся слати на подану адресу секр.

ЗАЯВА.

Полаю до відомості, що в Нортгемптон, Па. на вічу 6 вересня м. р. ухвалив собі нарід, всякі складки на народні ціли, висилати впрост до старого краю. Недавно завязав ся у нас льокальний комітет, з людий охочих до просвітної праці, до збирання жертв на Рідну Школу. Мимо моєї ради, щоб зібрані гроші вислати на руки, вже існуючих в тій ціли комітетів, вибрали мене касієром. Отсею заявою застерігаю ся, перед евентуальним закидом зі сторони комітетів, до збирання жертв на Рідну Школу.

З повним поважанем

о. Омелян Марчак-Баранський.

ПОВІДОМЛЕНЕ!

На нашім плейзі в Нортгемптон, Па. вибрано комітет до збирання жертв на фонд „Рідної Школи“ в Галичині. Всякі датки постановлено збирати системою трійок.

І так д. Николай Казьмірик жертвує одного долара і покликає до зложення вільних жертв: Ілька Назара і Василя Ковалю в Нортгемптон, Па. Михайл Голуб дає одного долара і покликає до зложення вільних жертв: Ілька Охонького і Гриця Михаліцького в Нортгемптон, Па.

Усіх викликаних просять ся о викликуване в сей спосіб своїх дальших знакомих.

Гроші просять ся відносити або відсилати на руки Rev. О. Баранського, Box 2., Northampton, Pa.

Пошукування.

Пошукую жінки свого стрічного брата, Євкі Ющак. Походить з Станіславчика, повіт Броди. Три роки в Америці і м є перебувати десь коло Allentown, Pa. — Stephen Doskocz, P. O. Edson, G. T. P., Alta, Canada.

Родичі глядають свої доньки, що втікла 4-го груд'я м. р. і назвала себе Юлія Шербо. Літ 18. Має находити ся в Шамокін в готелі, на протів Molens Foundry. Просить ся Вп. Шамокінців, що колиб дізнали ся про її близшу адресу, донести про се родичам: Ксеня і Г. Супереба, 918 N. Main Ave., Scranton, Pa.

Де є Дмитро Коштовський? Уже 6 літ як пропав по нім всякий слід. Хтоб знав про него, або він сам, нехай пишуть на адресу: Анна Корець 11 Elmwood St., New Castle, Pa.

Де є Роман Бойко? Хтоб про него що знав, просять ся дати відомість на адресу: Andrew Rankiw, 628 Green St., Chicago, Ill.

Хто би знав, де єсть Гриць Федорчак з Уста руського, женатий в Брукліні, 26 літ, високий, чорнявий, царславний, гикавий, брата має в Чикаго, нехай дасть мені знати а дістане 20 дол. надгороди. Назвиско може змінив. Андрей Телеп, Carnegie, Pa. R. F. D. No. 2 Box 34. 5-6

АДВОКАТ-ОБОРОНЕЦЬ
ОТТО Н. ДРОЕГЕ,
409 E. 5th St. New York City
приймає справи в усіх стейшових судах.

Великі Вечерниці

з нагоди 100-літнього ювілею уродин

о. Маркіяна Шашкевича

уладжують спільно всі українсько-руські Товариства Філадельфійські
НА ДНИ 4-го ЛЮТОГО 1912

в сали „Marchantille Hall“ при улиці Франклін, в Філадельфії.

Початок торжества в церкві о год. 4-й по пол., початок концерту і представлення о год. 6-й вечером.

В програму входять продукції хорів і музичні, вступне слово, відчит і деклямації, а закінчить представлення фрагмент зі „Сон Української Ночи“ в трох відслонах, даваний вишійшими філадельфійськими, аматорськими силами.

О ласкаву участь і датки на „Рідну Школу“ просять

Комітет.

БАЛЬ! БАЛЬ! БАЛЬ!

Отсим повідомляємо Пасейських і до-околичних Русинів і Русинок, що Тов. Воян в Пасейку уладжує
дня 10-го лютого 1912 р.

Перший Великий Баль

на дохід тогож Товариства.
Баль відбуде ся в гали П. Коавльчина на 86 сененд стр.
Забави пічне ся о год. 3 й по пол. і потреває до 12 ої в ночі.
Вступ 25 центів від особи.

Брати і Сестри! Приходіть численно на наш Баль. Ніхто ще не жалував, що був в Пасейку на бали, тож і тепер, будьте певні, що забавитеся гарно.

Приходіть же, милі гості,
Погулять, розвеселитесь.
Бо по сьвятах і по пості
Треба серце розіграти.
А у нашім славнім місті
Не жаль серцю дати волю:
Масм дівчат більш як двісті,
Незабракне і напою!
Забавимось гарно мило
Аж до другої днини,
А опісля з легким серцем
Вернемо ся до родини.

Гаразд! До побачення.

Важне для Родимців, працюючих в фабриках.

Отсим заявляю, що нинішнього дня, то є 24-го січня с. р. я одержав відшкодоване за покалічене дізнане в фабриці перед двома місяцями. Сі гроші я одержав виключно за старанням п. адвоката Оттона Г. Дроєге, якого оголошене знайде в „Освобожді“, мимо того, що усі мої знакоми уважали мою справу за неможливу до виграння і хотіли проти мене присягати двоє свідків. Зате складаю п. адвокату ДРОЕГЕ публичну подяку і поручаю сего совісного оборонця кождому Родимцеві.

Рівночасно на сім місці складаю сердечну подяку, на яку вповні заслужило „Старокраве Бюро Інформаційне“, 409 Іст. 5-та улиця, Нью Йорк, де має також і свій офіс адвокат, п. Дроєге і наш крайній, публичний нотар, позаяк і сему бюрови завдячую множество цінних вказівок. До послідної хвилини, т. є. до покінчення моєї справи, оточувано мене старанною опікою, не обдерто мене, але усе совісно полагоджено.

Тому поручаю. Бюро. Родимця се наше бюро, у яким працюють наші люди, опитні в справах старокравих і тутешніх, і раджу удавати ся завжди туди місто до непевних чужих, бо на се то бюро вповні заслугоє.

З поважанем

ІВАН ВІНІАРСЬКИЙ,

156 John Str., Elm Park, Port Richmond, N. Y.

BEFORE ME

John Koczvanskyj,

Notary Public.

ДЛЯ СІРИТ В СЕЛІ ТОКАХ.

16. січня. Збірка заряджена д. Савкою в Албани, Н. Й. 3.25
24. січня. При нагоді хрестин у п. Н. Губиша зібрав н. М. Клим 2.37

Разом \$5.62

Телефон 1686 Орчард.

Др. ЕДВАРД ІВАН БЕРО

Доктор руських товариств.

Години урядові: Від 8—10 рано, від 1—2 по пол., від 6—8 вечер, а в неділю по полудні.

58 E. 7 Str., (меж 1-ю а 2-ю саяю), NEW YORK

Позір! Родимці! Позір!

Товариство оспівання в Елізабет, Н. Дж.
відіграє
в суботу дня 10-го лютого 1912 р.
в гали п. Йосифа Чурчака
154 Front Street, Elizabeth, N. J.
ТЕАТРАЛЬНЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

„А Р Е Н Д А Р“

драма в 3-ох діях.

ОСОБИ:

Іцко Вольф, арендар ..... Никита Галичович
Крутарський, писар ..... Л. Шеремета
Яцшк, дяк ..... Сень Колодій
Богатчук, господар і радний ..... Василь Левчик
Малая, його донька ..... Дорка Маргон
Палана, його вихованка ..... Ксеня Атамашчук
Павло, син Богатчука ..... Йосиф Горин
Марко Керничний, судж. Малаї Павло Киченюк
Шульц, послугач ..... Михайл Косташин
Священник ..... Андрій Киченюк
Вінт ..... Яким Запотошний
Комісар ..... Іван Куляпач

Селяни і селянки.

Режисер: Л. Шеремета.

Характеризатор: Михайл Угорчак з Нью Йорку.
Початок представлення точно о год. 7-й вечер.
ЦІНИ МІСЦЬ: Ерісла І-рядні 35 цент., II-рядні 25 центів.

До представлення Великий Баль.

Дохід призначений на руську гр.-кат. церков сьв. Володимира в Елізабет, Н. Дж.

Просимо всіх Русинів, Русинок, як також братів наших Поляків і Литвинів прийти, а певно зацікавить Вас се представлення і будете в него вдоволені; на баль же красно забавите ся, як звичайно в запусті.

Трати буде „Українська Банда“ з Джерзі Сіті.

За добру і веселу забаву румити КОМІТЕТ.

СТАРОКРАЄВІ СПРАВИ СУДОВІ.

ВІЙСЬКОВІ, як також кудино і продаж

грунтів, стіганя дощів, контракта, тестаменти, увільнене від військових справ, асентунок в Америці замість в Європі, і всі подібні подання і просяби залагоджує скоро і ретельно християнське народове старокраве генеральне бюро інформаційне

I. WOYCİK, 409 E. 5th Str., NEW YORK, N. Y.

Шіфкарти!

айтаньше можете купити шифарту до краю і з старого краю до Америки.
3 Нью Йорку до Бразова 29 дол. 45 цент.
3 Бразова до Нью Йорку 36 дол. 45 цент.
10 день мореш.

Хто купить шифарту до краю у агента Петра Г. Ренча на того чекає в Нью Йорку на станції спеціальний агент котрий відпровадить просто на шиф.

Пішіть на адресу: PETRO H. RENCH, 93 SARATOGA STR., SOHOES, N. Y.

До загального відомо.

Отсим маю честь повідомити Всов. Родимців, що мое „Публичне Урядове нотаріальне бюро“ зівстало відчинене в льокалі „Старокраве І-неральне Інформаційного Бюро“ 409 Іст. 5-та улиця, Нью Йорк, і що я полагоджую всякі нотаріальні акції тутешні і старокраві Контракти, купно, повновласти, проєбси, юрани процесові, легалізації тихже в консуляті і т. п.). Вибір лишаю Вашій второстості в видаваню таких справ розрешняги правдивого нотаря родимця від захвалюючи свою чесність (?) чужих нам подожженням і релігією псевдо-нотарів русько-польських та псевдо-адвокатів русько-польських, правдивих паяок нашого народу.

М. НОЧВАНСЬКИЙ

Публичний Нотар.

409 East, 5th Street, NEW YORK, N. Y.

VICTOR
 Фонографи на легні сплати!
 Кождий чоловік знає, що Victor є говорюча машина з найкращим фонографом на світі. Продає всюди по Америці та інших країнах до 50 центів і \$1.00 після заплати ціни фонографу. Ми одержали 300 нових руських фонограмів плат по 65 і 75 центів. Моє ім'я найбільш поручую, що кождий чуваючий буде захоплений. Пам'ятай, що нас по лікостро-маній каталогу, який виславлямо даром. Ві-терено в серці і вестерно.

SAUL BIRNS
117 SECOND AVE. & cor. 7th STREET.
Dept. Rusky, NEW YORK, N. Y.

VICTOR